

Noora Kinnunen

OPINNÄYTETYÖ

OSALLISTAVA VANHEMPAINILTA METSÄTÄHDEN
PÄIVÄKODISSA TEEMALLA "KIUSATAANKO MEILLÄ?"

Sosiaalialan koulutusohjelma

2015

OSALLISTAVA VANHEMPAINILTA METSÄTÄHDEN PÄIVÄKODISSA TEEMALLA "KIUSATAANKO MEILLÄ?"

Kinnunen, Noora
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan koulutusohjelma
Joulukuu 2015
Ohjaaja: Pamppunen, Seppo
Sivumäärä: 63
Liitteitä: 6

Asiasanat: Osallisuus, kasvatuskumppanuus, ennaltaehkäisy, yhteistyö

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia päiväkodin ja vanhempien välistä kasvatuskumppanuutta ja osallisuutta, varsinkin käsiteltäessä erityistilanteita kuten kiusaamista päiväkodissa. Tässä opinnäytetyössä vanhemmat osallistettiin vanhempainillassa Learning Cafe -metodia hyväksi käyttäen. Tiedonkeruu vanhemmilta tapahtui illan aikana.

Tutkimus toteutettiin Ulvilassa järjestämällä vanhempainilta päiväkotia Metsätähden varhaiskasvatus yksikköön. Teema vanhempainiltaan nousi yhteistyökumppaneilta, sillä päiväkotia Metsätähden on luotu oma kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma ja henkilökunta toivoi siitä ryhmäkohtaisemman. Opinnäytetyön yhtenä tarkoituksena olikin, että päiväkotia voi hyödyntää tämän opinnäytetyön tuloksia ryhmäkohtaista kiusaamisen ehkäisyn suunnitelmaa laatiessaan.

Opinnäytetyön tuloksissa tuli esille, että vanhemmat kokivat osallistavan vanhempainillan hyväksi ja toivoivat vastaavanlaisia iltoja toteutettavan lisää. Tutkimuksesta myös selvisi, miten vanhemmat jotka olivat jo muutenkin aktiivisia osallistuvat iltaan. Kiusaamissuunnitelma nähtiin arjen työkaluna jonka tulisi vastaavanlaisten keskustelujen kautta yhteistyössä aika ajoin päivittää ja sen tulisi olla ryhmäkohtainen. Osallisuus koettiin positiivisena sekä modernina nykypäivää noudattavana asiana.

Opinnäytetyötä tehdessäni selvisi, että vanhempien osallisuus, osallistaminen ja osallistuminen päiväkodin arkeen oli tärkeää niin lapsen hyvinvoinnin, kuin henkilökunnan ammatillisuuden ylläpitämisen ja kehittymisen vuoksi. Tutkijana huomasin, että moderni kasvatuskumppanuus tarkoitti vanhempia osallistavaa varhaiskasvatusympäristöä sekä tiivistä yhteistyötä.

Opinnäytetyö toi myös esille vanhempien tärkeyden yhteistyökumppaneina jo ennaltaehkäisevästäkin näkökulmasta. Eri ongelmatilanteiden ennaltaehkäisy, tässä tapauksessa kiusaamisen ehkäisy, oli avainsana opinnäytetyötä kootessani. Huomasin, miten kiinnittämällä huomiota varhaisen puuttumisen tärkeyteen voidaan parantaa niin yhteistyötä kuin lapsen turvallista kasvua ja kehitystä.

Osallisuudessa välillisen puuttumisen tärkeys korostui ja se miten sillä jo sai aikaiseksi muutosta. Tämän lisäksi otettaessa vanhemmat huomioon osallisuus lisäsi yhteisöllisyyttä ja vahvisti kasvatuskumppanuutta.

A PARTAKING PARENT NIGHT AT METSÄTÄHTI DAYCARE WITH A TALKING POINT: "DO WE HAVE A BULLY PROBLEM?"

Kinnunen, Noora

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Program in Bachelor of Social Services

December 2015

Supervisor: Pamppunen, Seppo

Number of pages: 63

Appendices: 6

Keywords: partake, upbringing collaborator, prevention, liaison

The purpose of this thesis was to study the upbringing collaboration and partaking between the daycare and the parents and moreover its actual meaning when dealing with special situations for example a bullying. This thesis utilized the Learning Café - method by partaking parents at the parent night, during which the information was gathered.

This thesis was carried out in Ulvila by organizing parents' evening at Metsätähti day care early-upbringing unit. The talking point for this parent night arose from affiliates as the Metsätähti day care has created their own anti-bullying plan for the whole day care center and staff from it wanted anti-bullying plan to be more group-focused. One of the purposes of this thesis was to allow the daycare to utilize the results of this thesis when they are drafting the group-focused anti-bullying plan.

Results of this thesis proves that in general the parents acknowledged the partaking parent night as beneficial and hoped for more similar nights to be implemented. This research also clarified how already active parents got involved with the parent night. The anti-bullying plan was recognized as an everyday tool, which should be kept group-focused and up to date with similar discussion sessions. The partaking was seen as a positive experience and abiding to modern day standards.

While working with this thesis it became clear that the involvement, participation and partaking of parents in everyday life of the daycare is crucial for both the wellbeing of a child as well as for maintaining and developing the staff's professionalism. From a researcher's perspective, the modern upbringing collaboration stands for strict cooperation and partaking parents in early-upbringing environments.

This thesis also disclosed the importance of parents as liaisons even from a preventive perspective. The prevention of various problematic situations, bullying in this case, was a key factor while compiling this thesis. It was noticeable how paying attention to early intervening improves the cooperation as well as the safe growth and development of a child.

The importance of indirect intervening in partaking was emphasized by how much of a change it created. Additionally parental partaking increases the sense of community and strengthens the upbringing collaboration.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	OPINNÄYTETYÖN KONTEKSTI.....	6
2.1	Opinnäytetyön tausta	6
2.2	Opinnäytetyön työelämäyhteys.....	8
2.3	Pois syrjästä -hankkeesta lyhyesti.....	9
3	VARHAISKASVATUKSEN TARKOITUKSESTA	10
3.1	Suomalaisen varhaiskasvatuksen tarkoituksesta sekä tehtävistä	11
3.2	Ulvilan varhaiskasvatus	12
3.3	Päiväkotitoiminta	13
4	KASVATUKSEKUMPPANUUS JA OSALLISUUS	15
4.1	Kasvatusekumppanuuden määrittelyä	15
4.2	Kasvatusekumppanuus jaettuina kasvatustehtävänä.....	16
4.3	Kasvatusekumppanuus käytännössä.....	18
4.4	Vanhempien osallisuus kasvatuksessa.....	19
4.5	Yhteistyö päiväkodissa	22
5	VARHAINEN PUUTTUMINEN	24
6	KIUSAAMINEN JA SEN ENNALTAEHKÄISY PÄIVÄKODISSA.....	26
6.1	Kiusaaminen päiväkodissa.....	26
6.2	Kiusaamisen ehkäisy päiväkodissa.....	28
7	TIEDONKERUUN METODIT	32
8	OSALLISUUTTA EDISTÄVÄN VANHEMPAINILLAN TOTEUTTAMINEN	33
8.1	Vanheppainillan tavoite ja tarkoitus	34
8.2	Vanheppainillan rakenne ja kulku	36
8.3	Vanheppainillan toteuttaminen ja toteutuminen.....	37
9	OSALLISUUTTA EDISTÄVÄN VANHEMPAINILLAN TULOKSET.....	39
9.1	Vanheppainillan teemojen tulokset.....	39
9.2	Palaute	45
10	POHDINTA.....	46
	LÄHTEET.....	49
	LIITTEET	52

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatusympäristö, eli päiväkoti ja vanhemmat sekä heidän välinen kasvatuskumppanuus on aika ajoin tapetilla, mutta onko kasvatuskumppanuus todellista ja missä tilanteissa se ilmenee? Onko mediassa esiintyvä väite totta, että vanhemmat mieluummin nostavat lapsensa aidan yli ja pakenevat paikalta hoitajia näkemättä, kuin jäisivät keskustelemaan asioista ja henkilökunta antaisi riittävän kattavaa tietoa? Ovatko lasten sosiaaliset ongelmat ja niihin puuttuminen koko yhteisön agenda vai vastaako siitä vain koti tai vain päiväkoti? Kuinka vanhemmat todella osallistetaan yhteisöön ja kuinka he käsittelevät erityistapauksia, kun ne ovat tapetilla? Näiden kysymysten ja vastauksien löytämiseen tämä opinnäytetyö pureutuu.

Tutkijana mielestäni on tärkeää unohtaa vastakkainasettelu koti - päiväkoti, onko selaista edes enää? Lapsen elinympäristö valtaosin muodostuu näistä kahdesta kentästä, joten yhtenäiset säännöt, ajatusmaailma ja yhteistyö ovat tärkeitä sekä lapsen edun mukaisia. Kasvatuskumppanuusajattelun jälkeen, yhä kasvavissa määrin lapsen vanhemmat ovat tulleet vaikuttavammaksi osaksi päiväkodin arkea ja monesti päiväkodilta vaaditaan resursseja, ei pelkästään lapsen kasvun tukemiseen, mutta myös vanhemmuuden tukemiseen.

Keskinen & Virjonen (2004) toteavat osallistamisen olevan keino, joka ennaltaehkäisee ja sitouttaa vanhempia enemmän päiväkodin ja lapsen arkeen. Vanhemman on helppompaa sitoutua, kun pelisäännöt ovat selvät ja niihin on voinut itse vaikuttaa. Tämä vähentää myös lapsen sosiaalisia ongelmia ja luo yhteenkuuluvuutta sekä yhteisöllisyyttä.

Opinnäytetyö painottuu juuri vanhempien osallistamiseen ja vanhempainillan teemana olevan ongelmatilanteen käsittelyyn. Opinnäytetyön tarkoituksena on havainnoida, miten pienikin tapahtuma päiväkodissa voidaan tehdä yhteistyössä ja mikä on vanhempien suhtautuminen vaikeisiin asioihin.

2 OPINNÄYTETYÖN KONTEKSTI

2.1 Opinnäytetyön tausta

Opinnäytetyötä suunniteltaessa tuli esille, että Ulvilan varhaiskasvatussyksikön henkilökunta kokee kiusaaminen olevan nyt tapetilla ja kaipaavansa siihen ratkaisuja. Oma mielenkiintoni oli kuitenkin vanhempien osallistamisessa ja todellisen yhteistyön löytämisessä. Kaskela & Kekkonen (2006) tukevat ajatustani toteamalla, että päiväkodin todellisuudessa toimiva ratkaisu, saattaa näyttäytyä kodin todellisuudesta käsin täysin toimimattomalta. Tämän vuoksi on tärkeää aito vuoropuhelu, toiminta, yhteistyö ja yhteisöllisyys.

Koen henkilökohtaisesti kasvatuskumppanuuden tärkeänä ja että varhaiskasvatuksen tulisi painottua nykyaikana yhä enemmän vanhempien kanssa työskentelyyn rinta rinnan lasten kehityksen ja hyvinvoinnin tukemiseksi. Kuitenkin tutkijana haluan ottaa huomioon yhteistyökumppanini toiveen. Täten olen kerännyt materiaalia, joka tukee molempia ajatuksia ja näkee yhteistyön voimavarana ratkaisujen löytämiseen.

Kaskela & Kekkonen (2006) tuovat esiin yhtenä esimerkkinä päiväunet ja pohtivat sen käytännöllisyyttä päiväkodissa. Mielestäni on tärkeää tarkastella juuri tällaisia pieniä eroja kodin ja päiväkodin välillä. Sillä kuten kirjoituksessa mainitaan, onko todellista yhteistyötä kodin ja päiväkodin välillä vai jääkö se vain puheen tasolle, sekä kenen etuja päätökset todellisuudessa palvelevat? Tämä on vain esimerkki niistä pienistä ristivetotilanteista joita varhaiskasvatuksessa päivittäin kohdataan, kuten kirjassakin asiasta mainitaan. Miten kuitenkin on asioiden laita, kun puhutaan erityistilanteista?

Keskinen & Virjonen (2004) avaavat näkökulmia perhekohtaisesta työstä, jossa perhetyö ja varhaiskasvatus tekevät yhteistyötä ja varhaiskasvatuksen henkilökunta ohjaa perheitä eteenpäin asioista kuten esimerkiksi: avioero, jaksaminen, lastensuojelullinen huoli, lapsen kehitys jne. Näkökulmana on perhetyön ja varhaiskasvatuksen sulauttamisesta yhteen luomalla imago niin kutsutusta tavallisesta päiväkodista, jossa myös tuetaan perheitä. Mielestäni tätä näkökulmaa on syytä jalostaa, sillä mikään asia ei ole

niin pieni, ettei sitä voisi keskustella auki. Opinnäytetyöni kannalta tärkeä pointti on varhainen puuttuminen. Opinnäytetyöni käsittelee erityistilannetta päiväkodissa, jonka tulokset saattavat olla paljastavia ja esille voi nousta asioita, joihin on tarvetta puuttua varhaiskasvatusympäristön sisällä sekä/tai kodin sisällä. Varhaisella puuttumisella pyritään ennaltaehkäisemään riskejä, jotka vaarantaisivat lapsen hyvinvointia. Mielestäni kiusaaminen on ehdottomasti yksi tällainen riski ja siitä tulisi kodin ja päiväkodin välillä olla yhteinen linja.

Tämän päivän vanhemmilla median mukaan on ongelmia esimerkiksi rajojen asettamisessa, lapsen tarpeiden tunnistamisessa, lapsen hyvinvoinnista huolehtimisessa ja oikeiden virikkeiden tarjoamisessa. Myös muita ongelmia esiintyy, jotka saattavat vaatia lastensuojelutoimia. Näitä ongelmia sekä monenlaisia perheitä kohdataan päivähoitossa ja toiminta välineitä tarvitaan yhä enemmän. (Keskinen & Virjonen 2004, 8)

Ramaekers & Suissa (2012); Miller (2010) osoittavat, kuinka tärkeä lapsen ja hänen vanhempansa suhde on. Korkeakoulut ja tutkijat tiedostavat tämän ja siitä on tehty monenlaisia väitöksiä eri kielillä. Nykypäivän vanhemmilla on monesta eri suunnasta tulevaa niin kutsuttua pakotetta, miten heidän odotetaan toimivan. Jotta todellinen yhteistyö syntyy, on päiväkodin henkilökunnan oltava avoimia, eikä jo valmiiksi asettaa tiettyjä odotuksia.

Kantonen & Pennanen (2010) painottavat nimenomaan yhteistyön tärkeyttä ja sen ennaltaehkäiseviä vaikutuksia. Heidän mukaansa erityisen tuen tarve on lisääntynyt huomattavasti ja noin 6 %:lla lapsista on asiantuntijalausunto. Varhainen puuttuminen on tehokasta, mikäli se: hidastaa -, ehkäisee - sekä mahdollisesti korjaa mahdollisia ongelmia.

Nykyaikana tärkeäksi ovat tulleet vuorovaikutus- ja kiintymyssuhteet. Näiden lisäksi on alettu yhä enemmän puhumaan vanhemmuudesta. Tarkoituksena on vanhempien ja ammattilaisten tietoinen sitoutuminen toimintaan yhdessä. Yhteistyö perustuu yhteisiin tavoitteisiin ja molemminpuoliseen kunnioitukseen lapsen kasvatuksessa. (Kantonen & Pennanen 2010, 17–18.)

Koska yhteistyö nähdään tärkeäksi, vielä tärkeämpää se on ongelmatilanteita ratkais-
taessa. Repo (2013) puhuu pienten lasten välisestä kiusaamisesta ja sen olemassa-
olosta. Hän näkee kiusaamisen olevan olemassa jo päiväkotimaailmassa, mutta pitää
sitä enemmän sosiaalisen kanssakäymisen puutteellisuutena. Hän tuo esille, että van-
hempien rooli kiusaamisen ehkäisyssä on tärkeä ja sitoutuminen kiusaamisen vastai-
seen työhön on helpompaa osallistamalla vanhempia. Repo (2013) nostaa esille esi-
merkin vanhempien osallistumisesta arvokeskusteluihin muun muassa vanhempainil-
loissa.

”Kuuntele sitä, mitä ihmiset todella sanovat, älä sitä mitä he todella tarkoittavat” –
Harry Goolishian. Sanonnan tarkoituksena on todeta, että omia tulkintoja ei pyritä te-
kemään. Oman tulkinnan tekeminen tilanteesta on vahingollista ja sen sijaan tulisi
kuunnella tasavertaisesti kaikkia osapuolia varsinkin ongelmallisessa tilanteessa, tässä
tapauksessa kiusaamistilanteessa. (Keskinen & Virjonen 2004, 121)

Tutkimusta rajattaessa päädyin lapsiryhmiin, joissa on 3-6-vuotiaita lapsia. Repo
(2013) toteaa tutkineensa 3-6-vuotiaita, ja että erityisesti tämän ikäryhmän lapset ko-
kivat pelkoa kiusaamisesta. Kyseisen asian vuoksi on tärkeää kohdata tämän ikäryh-
män vanhempia.

Hujala & Turja (2011) tuovat esille, että lapsen oppiminen perustuu arkipäivän tilan-
teisiin, toisilta lapsilta ja aikuisilta oppimiseen sekä yksilön omiin lähtökohtiin. Lasta
ohjattaessa, aikuisen on kiinnitettävä huomiota nimenomaan näihin seikkoihin ja muo-
vattava ympäristöä oppimiselle optimaaliseksi. Täten myös ammattihenkilökunnan tu-
lisi olla hyvässä yhteistyössä lasten vanhempien kanssa.

2.2 Opinnäytetyön työelämäyhteys

Opinnäytetyö toteutettiin, Pois Syrjästä -hankkeelle, joka toimii yhtenä yhteistyökump-
panina. Kuten luvussa 3. käy ilmi, syynä tämän yhteistyökumppanin valintaan oli han-
keen tavoitteet, sillä ne olivat sellaisia joihin opinnäytetyöni pureutuu. Luvussa 3. kar-
toitetaan myös hankkeen toimintasuunnitelmaa. Tutkijan näkökulmasta se palvelee

opinnäytetyötäni ja tämän lisäksi opinnäytetyöni on yksi osa hankkeen toimintasuunnitelmaa. Toisena yhteistyökumppanina oli Ulvilan varhaiskasvatusyksikkö Lastentalo Metsätähden päiväkoti. Yhteistyö syntyi Pois Syrjästä –hankkeen kautta.

Päämääränä opinnäytetyössä on, että siitä hyötyvät kaikki siihen osallistuvat tahot. Opinnäytetyö palvelee Pois Syrjästä -hankkeen tavoitteita ja toteutustapoja. Pois Syrjästä –hanke toteuttaa usein vanhempainiltoja, mutta eri tavoilla. Tästä hanke saa yhden uuden toimintamallin, jota voi hyödyntää jatkotyöskentelyssä. Koska opinnäytetyö avaa vanhempien ajatuksia ja heidän näkemyksiään omista käyttäytymismalleistaan, niin varhaiskasvatusyksikkö voi hyödyntää tätä tietoa oman toiminnan kehittämisessään. Näin toimimalla he myös lisäävät yhteistyötä vanhempien kanssa. Tämän lisäksi, kuten 3.2. ja 3.3 luvuissa todetaan, opinnäytetyö palvelee myös Ulvilan varhaiskasvatuksen ja päiväkoti Metsätähden tavoitteita. Vanhemmat, jotka ovat niin kutsutusti tarkkailun alla hyötyvät siten, että he ovat vuorovaikutuksessa toisten vanhempien kanssa. Vanhemmille avautuu näin uusia näkökulmia ja tilanne synnyttää yhteisöllisyyttä sekä yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Aihe opinnäytetyölle tuli Ulvilan varhaiskasvatusyksiköstä, sillä siellä koettiin tarvetta keskusteluun kiusaamisesta ja sen ehkäisystä. Opinnäytetyö keskittyykin herkkien aiheiden esilletuomiseen ja niihin puuttumiseen. Se tuo ajatuksia vanhempien näkökulmista ja tarjoaa välineen keskustelujen avaamiseen. Opinnäytetyö palvelee sekä yksilötasoisesti, että yhteisöllisesti ja sitä voi muokata laajempaan mittakaavaan.

2.3 Pois syrjästä -hankkeesta lyhyesti

Pois syrjästä -hanke on KASTE -projektin rahoittama ja Satakunnan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän hallinnoima hanke, jonka tarkoituksena on: "Lasten ja nuorten syrjäytymisen ja yli sukupolvisten ongelmien ehkäiseminen" ja se toteutuu ajalla 1.1.2014 - 31.10.2016. Hankkeessa mukana ovat muun muassa: Nakkila, Köyliö, Eurajoki, Pori, Rauma ja Harjavalta. Hankkeen arvioidut kustannukset ovat n. 1 781 150 euroa. (SATSHP:n www-sivut 2015, Pois syrjästä)

Hankkeessa lähtökohta on syrjäytymisen ja yli sukupolvisten ongelmien ennaltaehkäisy ja sen päämääränä täten onkin kehittää peruspalveluita siten, että ne ehkäisevät lasten ja nuorten syrjäytymistä. Lasten ja nuorten ongelmatilanteisiin tartutaan mahdollisimman varhain erilaisilla toimintatavoilla. (SATSHP:n www-sivut 2015, Pois syrjästä)

Hankkeessa on kaksi pääteemaa: yli sukupolvisten ongelmien ehkäiseminen ja verkostomaisen yhteistyön kehittäminen. Tarkoituksena on, että kunnilla on hankkeen päättyessä keinoja puuttua erilaisiin ongelmiin ja organisaatiot osaavat tehdä tarkoituksenmukaista yhteistyötä. (SATSHP:n www-sivut 2015, Pois syrjästä)

Verkostomaisen yhteistyön kehittämisen tavoitteena ovat muun muassa ennaltaehkäisy, yhteistyö ja osallisuuden vahvistaminen. Toimenpiteinä ovat esimerkiksi ammatillaisen ja asiakkaan välisen vuorovaikutuksen sekä yhteistyön vahvistaminen, avuntarpeen tunnistaminen oikeaan aikaan sekä perheiden mukaan ottamisen lisääminen omien asioiden kuulemisessa ja kehittämisessä. Toimintasuunnitelmassa on yhtenä kohtana case –työskentely, jossa mietitään tarpeellisia toimijoita. Työskentely toteutetaan seuraavasti: yhteiset palaverit yhteisen toimintatavan saavuttamiseksi, vanhempainilta jossa vanhemmat osallistetaan ja tarkoituksena on ennaltaehkäistä lasten välistä kiusaamista. (SATSHP:n www-sivut 2015, Tarkennettu toimintasuunnitelma)

3 VARHAISKASVATUKSEN TARKOITUKSESTA

Varhaiskasvatus on lasten elinympäristössä tapahtuvaa vuorovaikutuksellista kasvatusta. Päivähoito on varhaiskasvatuspalvelu, jossa yhdistyvät vanhempien oikeus saada lapselleen päivähoitopaikka sekä lapsen oikeus varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatus on yhteiskunnan tukema ja valvoma, ja se koostuu opetuksen, hoidon ja kasvatuksen kokonaisuudesta. Se on tavoitteellista ja suunnitelmallista yhteistoimintaa. (Kevätsalo 2012, 6)

”Varhaiskasvatuksen tavoitteena on: edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia; tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista” (Varhaiskasvatuslaki 1973/36, 2 a §)

Pedagogiikkaa päivähoidossa on kehitetty jatkuvasti, aiemmin sitä on lähestytty fröbeliläis-pedagogisena lastentarhatyönä, kun taas nykyään se nähdään sosiaalispuhuttelullisena päivähoitona. Sitä pyritään rakentamaan tätä aikaa ja tarpeita vastaavaksi joustavaksi palveluksi. Aikaisemmin kasvatusote saattoi olla aikuiskeskeinen, mutta nykyään toimintaa suuntaa lapsen näkökulma. Päivähoito onkin yhä enemmän lapsen kasvun ja elämisen paikka. (Keskinen & Virjonen 2004, 79–80)

3.1 Suomalaisen varhaiskasvatuksen tarkoituksesta sekä tehtävistä

”Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka.” (Varhaiskasvatuslaki 1973/36, 1 §)

Opinnäytetyössä puhuttaessa varhaiskasvatuksesta, sillä tarkoitetaan nimenomaan päiväkotia. Kuten laissa pykälä 1 § momentti 2 mainitaan, varhaiskasvatusta voidaan järjestää tätä tarkoitusta varten varatussa tilassa, jota kutsutaan päiväkodiksi. (Varhaiskasvatuslaki 1973/36, 1 §)

Päiväkotitarjoaja pääasiallisesti palveluita alle kouluikäisten lasten perheille ja on luonteeltaan mahdollisimman normaalia. Sen pedagogisena tehtävä määräytyy lapsen kehitystarpeiden mukaan, ja sen palveluita käyttää n. 70 % lapsiperheistä. Päivähoidon perustana on, että kaikki tahot ovat tyytyväisiä toimintaan. (Keskinen & Virjonen 2004, 8, 12, 14)

Varhaiskasvatuksen tarkoitus sekä tehtävä on muun muassa toteuttaa lapsen liikkumiseen, leikkiin ja erilaisiin kulttuuriperintöihin perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa sekä mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset. Sen tehtävänä on var-

mistaa: terveellinen, turvallinen, oppimista edistävä ja kehittävä varhaiskasvatusympäristö. Tarkoituksena onkin turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja antaa lapselle valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa kulttuuriperinnettä sekä toisten kielellistä, kulttuurista, uskonnollista sekä elämänkatsomuksellista taustaa ja edistää sukupuolten tasa-arvoa. Tämän lisäksi on tärkeää tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve, kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä toisten ihmisten kunnioittamista. Aikuinen varmistaa, että lapsella on mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. (Varhaiskasvatuslaki 1973/36, 2 a §)

Suomessa hyvän sekä laadukkaan varhaiskasvatuksen edellytyksenä on näkemys siitä miten varhaiskasvatusta toteutetaan. Erilaiset lapsuutta koskevat kehitysnäkemykset heijastuvat yleensä suoraan varhaiskasvatussuunnitelmiin. Lasta käsittelevillä teoreettisilla ja käytännön tiedoilla on suuri merkitys siinä, miten käytäntöjä suunnitellaan. (Hujala & Turja 2011, 13)

Suomessa varhaiskasvatus ja sen tehtävät perustuvat lakiin, tämän lisäksi sen arvo-pohja perustuu keskeisiin kansainvälisiin lapsen oikeuksia määritteleviin sopimuksiin, kansallisiin säädöksiin ja muihin ohjaaviin asiakirjoihin. (Kevätsalo 2012, 10)

3.2 Ulvilan varhaiskasvatus

Päivähoidon strategiaa työstettiin Ulvilan kaupungissa 2002–2003 ja se valmistui vuonna 2003. Päivähoito siirtyi 2010 -vuoden alusta sivistystoimen alaisuuteen ja vuonna 2011 tavoitteeksi otettiin kaupungin ja yksiköiden varhaiskasvatussuunnitelmien työstäminen. Suunnitelma valmistui vuonna 2012. (Ulvilan kaupungin www-sivut 2012, 3)

Keskeiset linjaukset ohjaavat Ulvilan varhaiskasvatusta. Kaupungin strategia, joka on tehty vuosille 2010–2016 sisältää kolme kriittisintä tekijää: tasapainoinen talous, peruspalveluiden järjestäminen sekä tehokkaat, joustavat ja seudulliset toimintamallit. Varhaiskasvatus on tärkeä osa kunnan asukkaiden peruspalvelua ja näin vastaa omalta osaltaan kunnan toimintastrategiaa. (Ulvilan kaupungin www-sivut 2012, 4–5)

Varhaiskasvatusta tuotetaan Ulvilassa sellaisella toiminnalla ja laajuudella, joihin taloudelliset raamit mahdollistavat ja yhteiskunnallinen tilanne sekä tarve vaativat. Esi-miehet vastaavat eri toimintaympäristöissä yhteisesti linjatuista varhaiskasvatusperi-aatteista ja niiden toteutumisesta. Vanhempien esittämät toiveet hoitopaikasta ovat lähtökohtina lapsia sijoitettaessa eri varhaiskasvatusorganisaatioihin. (Ulvilan kau-pungin www-sivut 2012, 6)

Visiona ja toiminta-ajatuksena Ulvilan varhaiskasvatuksella on, että varhaiskasvatus tunnetaan vastaamisesta oikeaan aikaan perheen ja lapsen tarpeisiin, jossa kasvatus-kumppanuus on tärkeänä osana. Ulvilassa varhaiskasvatuksen tarkoituksena on, että se on monipuolista, kehittyvää ja uudistuvaa, ja tavoitteena on itseensä luottava sekä oppimisesta innostunut lapsi. Varhaiskasvatuksessa painotetaan turvalliseen oppimis-ympäristöön, jossa ennaltaehkäisy varhaisen puuttumisen kautta on tärkeää. (Ulvilan kaupungin www-sivut 2012, 9)

Ulvilan varhaiskasvatuksessa avainsanoina ovat muun muassa: perhelähtöisyys, lapsi-lähtöisyys, vanhempien asiantuntijuuden arvostaminen ja kasvatuskumppanuuden vahvistaminen. Ulvilan varhaiskasvatusta ohjaavia arvoja ovat muun muassa: tasa-arvoisuus, luottamus, kunnioitus/suvaitsevaisuus ja vanhemman osallisuus. (Ulvilan kaupungin www-sivut 2012, 10)

3.3 Päiväkotitoiminta Metsätähti

Päiväkotitoiminta Metsätähti sijaitsee Ulvilassa ja päätalo löytyy Käräjätie 5:stä ja Lastentalon puoli Loukkurantie 2:sta. Päiväkodissa on n. 100, 1-6-vuotiasta lasta. Opinnäytetyö keskittyy: Siilit, Kurret ja Puput ryhmiin. Ryhmien ikähaarukka on 3-6 vuotta. Metsä-tähden päiväkodissa koetaan tärkeänä, että lapsi kasvaa tasapainoisessa ympäristössä ja on onnellinen. Päiväkodissa kannustetaan lasta erilaisten vaikeuksien voittamisessa ja iloitaan yhdessä erilaisista onnistumisen kokemuksista. Arjessa arvostetaan hyviä tapoja, turvallisuutta ja huolenpitoa. Päivittäisen toiminnan yhteydessä, Metsätähdessä toteutetaan varhaiskasvatusta lasta itseä kiinnostavilla välineillä, lapselle tutussa ympäristössä. Rutiinit ja arki nähdään päiväkodissa mahdollistajana yhteiseen niin kut-

suttuun seikkailuun, joka antaa lapselle ominaisen tavan toimia, oppia ja kehittyä. Päiväkoti tarjoaa omien sanojensa mukaan jokaiselle lapselle elämän eväitä tulevaisuuteen, ja siirtyessään eteenpäin lapsilla on turvallista jatkaa matkaa. (Päiväkoti Metsätähden www-sivut 2015)

Metsätähden kasvatuspäämäärinä ja -tavoitteina ovat: 1. Arvoperusta, johon kuuluu esimerkiksi lapsen turvallisuus, huolenpito, sosiaaliset-/vuorovaikutustaidot ja lapsen onnistumisen kokemukset ja vaikeuksista selviytyminen. 2. Hyvinvoiva lapsi, jolla tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että varhaiskasvattaja on läsnä lapsen kaikissa hoitopäivän tilanteissa ja lapsi voi hyvin silloin, kun hänellä on turvallinen olo näyttää aitoja tunteitaan. (Päiväkoti Metsätähden varhaiskasvatussuunnitelma 2015, 3-5; STAKES 2005, 15)

Leikkiminen ja liikunta ovat oleellinen osa lapsen kehitystä ja ne kuuluvat lapsen jatkaiseen päivään. Liikuntaa lapsi tarvitsee joka päivä vähintään kaksi tuntia. Metsätähden tarjotaan virikkeitä leikin rakentamiseen, sekä havainnoidaan lapsia leikissä. Metsätähden päiväkodissa liikutaan omien ryhmien tiloissa ja päiväkodin salissa sekä hyödynnetään lähiympäristön eri liikkumismahdollisuudet. Taiteellinen kokemisen ja ilmaisemisen tavoitteena on tukea kehitystä sekä antaa erilaisia elämyksiä. Metsätähden työntekijöillä on monipuolista taiteellista osaamista. Tutkiminen on aina osa lapsen luontaista toimintaa sillä lapsi on utelias ja päivittäin tutkii ympärillä tapahtuvia asioita. Kielellinen ilmaisu ja kommunikointi nähdään tärkeänä, sillä näissä tilanteissa kehittyvät sosiaaliset kanssakäymiset ja lapsen kielellinen osaaminen. (Alapappila, Borodulin, Mäkinen & Tammelin 2015; Päiväkoti Metsätähden varhaiskasvatussuunnitelma 2015, 6 – 11; STAKES 2005, 15–25)

Sisällöllisissä orientaatioissa käsitellään lapsen omaan maailmaan sisältyviä kiinnostavia asioita, jotka mietityttävät ja kummastuttavat lasta. Erilaisissa orientaatioalueissa on mahdollisuus sukeltaa vieläkin syvemmälle ihmetyksen aiheisiin, sekä opastaa lasta hänen kehitymisessään. Orientaatioalueita ovat: matemaattinen orientaatio, luonnontieteellinen orientaatio, historiallis- ja yhteiskunnallinen orientaatio, esteettinen orientaatio, eettinen orientaatio ja uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio. (Päiväkoti Metsätähden varhaiskasvatussuunnitelma 2015, 11–12; STAKES 2005, 26–30)

Vahvuuksina ja painotuksina Metsätähdessä on se, miten siellä pidetään tärkeänä tapaa, kuinka lapsi kohdataan arjessa ja halutaan antaa lapselle niin kutsutut hyvät eväät elämään. Erillisenä osiona painotetaan vanhempien sekä lasten osallisuutta itse toimintaan, lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseksi. Pienryhmätoiminta nostetaan myös tärkeänä. Vahvuuksina nähdään muun muassa: läsnäolo lapselle, lapsuuden arvostaminen, erityistarpeiden huomioiminen, rohkeus ja halu kokeilla uusia asioita sekä vanhempainringin toiminta. (Päiväkoti Metsätähden varhaiskasvatussuunnitelma 2015, 13)

Lapsi nähdään aktiivisena toimijana, jonka kokemukset sekä näkemykset ovat arvokkaita. Lasta rohkaistaan ilmaisemaan itseään sekä tuomaan esille asioita. Vanhempien osallisuus mahdollistetaan avoimella keskustelulla henkilökunnan ja vanhempien välillä, sekä hyvällä alkututustumisella. Yhdessä perheen kanssa luodaan arkiset käytännöt sekä toimintatavat niin, että kaikkien mielipiteet tulevat huomioiduiksi. Osallisuutta tuetaan Metsätähdessä järjestämällä vuosittain vanhempainiltoja ja erilaisia koko perheen tapahtumia. Keskinäiseen verkostoitumiseen myös kannustetaan. (Päiväkoti Metsätähden varhaiskasvatussuunnitelma 2015, 17)

4 KASVATUSKUMPPANUUS JA OSALLISUUS

4.1 Kasvatuskumppanuuden määrittelyä

Kasvatuskumppanuudesta puhuttaessa se yleensä ymmärretään vanhempien ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden väliseksi vastavuoroiseksi ja keskinäiseksi vuorovaikutukseksi. Kasvatuskumppanuutta ohjaa dialogisuuden, kuulemisen, luottamuksen ja kunnioituksen periaatteet. Kumppanuuteen sitoutunut työntekijä luo suhdetta vanhempiin tavalla, jossa molempien osapuolien niin sanottu työtapo tulee mahdolliseksi. Suhde syntyy tietoisien toiminnan tuloksena ja syvenee vanhempien ja työntekijöiden välisessä dialogisessa vuoropuhelussa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 5)

Parhaimmillaan kasvatuskumppanuus on vanhempien ja työntekijöiden yhteinen sekä jaettu kasvatustehtävä, joka muodostaa lapselle turvallisen ja mielekkään elämän. Kasvatuskumppanuudessa työntekijät antavat arvon, tuen ja tilan vanhemman ja lapsen välisen suhteen ensisijaisuudelle. Lapsen eri kasvuympäristöissä toimivat aikuiset jakavat keskenään vastuuta lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin turvaamisesta. Olennaisinta onnistuneen kasvatuskumppanuuden toteutumiseen ja vastuun jakamiseen on, miten päiväkotit ja kotit sitoutuvat toteuttamaan yhteistä kasvatustehtävää. Päivähoidon keskeisempiä tehtäviä onkin kotona tapahtuvan kasvatuksen tukeminen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 5, 13; Keskinen & Virjonen 2004, 81)

Kasvatuskumppanuuden toimivuutta määrittelee Powellin (1980, 1989) sosioekologisen teorian mukaan neljä kohtaa. Ensimmäisenä on kulttuurilliset taustat ja arvot eli ne millaisia jokainen perhe pitää sisällään, sekä niihin liittyvät odotukset ja vaikutukset. Toisena on todellisuus, jota perhe elää, eli miten oma elämän tilanne koetaan ja millaisessa tilanteessa perhe elää. Kolmantena on päiväkodin organisaation malli ja se millaisia arvoja siellä korostetaan, esimerkiksi tässä näkyy se, miten päiväkotit näkee kasvatuskumppanuuden. Neljäntenä on päiväkodin henkilöstön ammatillinen pätevyys. (Keskinen & Virjonen 2004, 83)

4.2 Kasvatuskumppanuus jaettuna kasvatustehtävänä

Päivähoidossa vaativana työalueena on koettu perhekeskeisyys, koska päivähoitojärjestelmän asiakastyössä on perinteisesti keskitytty asiantuntijoiden johtamaan moniammatilliseen työhön. Käytännössä tämä on tarkoittanut sitä, että vanhemmat ovat olleet mukana vain lasta koskevissa palaverissa. Kynnys palaveriin osallistumiseen on usein korkea ja vanhemmilla saattaa olla pelkoja lapsen selviytymisestä päiväkodissa ja syrjäytymisestä asiantuntijatiimeissä. Kasvatuskumppanuus onkin päiväkodin oma toimintamalli, joka on matalankynnyksen työmuoto, jossa perheet toimivat kumppaneina. (Keskinen & Virjonen 2004, 201–202)

Ammatillinen henkilöstö vastaa kasvatuskumppanuuden sisältymisestä alusta asti osaksi henkilökunnan ja perheiden väliseksi todelliseksi yhteystyöksi. Tässä tarkoituksena on järjestää erilaista toimintaa ja mahdollisuuksia, joissa vanhemmat voivat

osallistua oman lastaan, mutta myös koko päiväkotia/lapsiryhmää koskeviin kasvatustilaisuuksiin. Usein yhtälössä on isoja ja toisilleen ristiriitaisia vaatimuksia, jotka pitkän työskentelyn tuloksena voivat yhtyä lapsen etuun sekä yhteiseen arkeen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 18; Keskinen & Virjonen 2004, 17)

Kasvatuskumppanuuden yhtenä tavoitteena on, että vanhempien mielipiteet, toiveet ja näkemykset sisällytetään osaksi lapsen varhaiskasvatuksen suunnittelua ja toteutusta. Vanhemmilla tulee olla mahdollisuus osallistua omaa lasta koskevaan varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja lasta koskeviin kasvatustilaisuuksiin. Tämän lisäksi mahdollisuus vaikuttaa sekä koko yksikön että kunnan varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen, tulee vanhemmilla olla. Lähtökohtana siis on, että varhaiskasvatuksen ympäristö ja käytännöt vaikuttavat vanhempien rinnalla lapsen kehitykseen ja kasvuun. (Kaskela & Kekkonen 2006, 13, 17; STAKES 2005, 31–33)

Henkilökunnan toimiminen yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa on tärkeää ja se on lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi. Tämän lisäksi henkilökunnan kuuluu tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä. (Varhaiskasvatuslaki 1973/36, 2 a §)

Kasvatuskumppanuudessa työntekijä asettuu vanhemman rinnalle, näyttääkseen että henkilökunta toimii yhteisymmärryksessä vanhemman kanssa lasta koskevissa asioissa. Lähtökohtana toimii se, että varhaiskasvattajat ovat vastuussa lapsesta silloin kun hän on päiväkodissa, ja vanhemmat ovat vastuussa kotona tapahtuvasta kasvatuksesta ja hoidosta. Sen lisäksi neutraali ja avoin yhteistyö on avainasemassa. Päiväkotipalvelujärjestelmän puitteissa on niiden perheiden mahdollisuus saada apua, jotka sitä tarvitsevat sekä tarttuminen erityistapauksiin on tällöin helpompaa. Kumppanuus luo lapselle kokemuksen turvallisuudesta ja tasapainosta. On hyvä aina muistaa, että lapsi ei ole irrallaan siitä ympäristöstä, missä hän on kasvanut ja taitonsa oppinut. Tämän vuoksi ainoastaan tieto lapsesta ja se että työskentelee vain lapsen kanssa, ei ole riittävää varhaispedagogiikan perustaksi. (Kaskela & Kekkonen 2006, 21; Keskinen & Virjonen 2004, 8; Hurjala & Turja 2011, 13)

4.3 Kasvatuskumppanuus käytännössä

Päiväkodin tehtäviin kuuluu nykyään myös vanhemmuuden kohtaaminen. Todellinen haaste henkilökunnan ammatilliselle osaamiselle on kyetä kohtaamaan erilaisia perheitä omine tapoineen. Perheiden tulokulma eri tilanteisiin riippuu täysin vanhempien omista aikaisemmista kokemuksista ja taustoista, sekä perheen sisällä vallitsevasta kulttuurista. Päivähoito voi kuitenkin edistää vakaata perhe-elämää sekä yleistä hyvinvointia. (Hartas 2014, 36–42; Miller 2010, 2; Ramaekers & Suissa 2012, 23–28; Rantala 2002, 56–57;)

Vanhempien kuuluu saada tietää, mitä lapsen hoitopäivän aikana tapahtuu. Vanhempien oikeuksiin kuuluu eritavoin vaikuttaminen säännöllisesti palvelun sisältöön ja suuntautumiseen. Päiväkodin työntekijöiden ja muiden lapsen kanssa työskentelevien ihmisten tunteminen on vanhemmille tärkeää, jotta luottamuksellinen suhde voisi syntyä. (Keskinen & Virjonen 2004, 12)

Lapsen kehitykseen, oppimiseen ja kasvuun liittyvissä asioissa tulee vanhempien ja päiväkodin tukea toisiaan. Käytännössä siis kasvatuskumppanuus on näiden kahden tahon keskinäistä vuorovaikutusta. Pääasiallinen kasvatusvastuu ja -oikeus ovat kuitenkin aina ensisijaisesti lapsen vanhemmilla. (Keskinen & Virjonen 2004, 81; Miller 2010, 2-3; Ramaekers & Suissa 2012, 23–28)

Dialoginen vuoropuhelu on avainasemassa kasvatuskumppanuudessa käytännön tasolla. Dialogisuus antaa tilaa uusille keskusteluille ja se on kasvokkain tapahtuvaa sanallista vuorovaikutusta. Keskustelua rakennetaan niin, että työntekijä reagoi niihin tunteisiin ja ajatuksiin, joita vanhemmat tuottavat. Yhteisymmärryksen luominen on tärkeää, vaikka näkemykset eroaisivatkin. Todellisen yhteisymmärryksen voi saavuttaa vain avoimella vastavuoroisella vuorovaikutuksella. (Keskinen & Virjonen 2004, 120)

4.4 Vanhempien osallisuus kasvatuksessa

Vanhemmuus on muuttunut ja roolit ovat hämärtyneet ja eri tahot nähdään yhtä merkittävinä osina lapsen kasvattajina. Vanhemmuutta voi kuvata suhteena lapseen, johon vaikuttaa erilaiset ympäristöt. Vanhemmuudelle on merkityksellistä minä aikakautena on syntynyt. Se voi saada erilaisia muotoja eri aikakausina ja eri kulttuureissa, mutta tyypillisesti se sisältää vaistomaisen tarpeen toimia kasvattajana. Kasvatus voi olla tietoista tai tiedostamatonta, jossa lapselle annetaan omat arvot ja normit. Vanhemmuus on aina monen asian ja vaikutuksen yhteistulos. (Hartas 2014, 36–42; Keskinen & Virjonen 2004, 76; Miller 2010, 3-6)

Vanhemmuuden tukeminen on tullut osaksi myös päiväkodin arkea ja vanhempien oma tarve ulkopuoliseen tukeen on ollut kansainvälisestikin kasvussa. Vanhemmat elävät nykyään monenlaisten yhteiskunnallisten paineiden alla esimerkiksi työn ja perhe-elämän sovittaminen yhteen. Perheen ympärillä olevat ihmissuhteet ja ympäristö vaikuttavat sen jäsenten voimavaroihin. Tiiviin vuorovaikutuksen kodin ja työntekijöiden välillä katsotaan tukevan lapsen kehitystä. (Keskinen & Virjonen 2004, 77; Miller 2010, 3-11; Ramaekers & Suissa 2012, 23)

Vanhemmista suurin osa ovat halukkaita vaikuttamaan oman lapsensa päivähoidon kehittämiseen ja päivähoitokasvatukseen. Kuitenkin jokainen perhe on yksilöllinen, jolloin jokaista perhettä kohtaan täytyy miettiä erilaisia keinoja, jotta vaikuttaminen mahdollistuisi. Vanhempien olisi syytä aktivoitua tuomaan lisää omaa asiantuntijuuttaan lastaan koskeissa asioissa. He ovat tärkeimpiä asiantuntijoita ja heidän tietonsa lapsen yksilöllisistä tarpeista ovat hyvin arvokkaita. Vanhemmuutta voidaan tukea myönteisiä voimavaroja ja vanhemman vanhemmuutta korostaen, sillä tärkein väline tukemisessa on nimenomaan positiivisten asioiden vahvistaminen. (Keskinen & Virjonen 2004, 82–83; Ramaekers & Suissa 2012, 24)

Vanhemmilla on vapaus valita lapselleen sekä perhetilanteeseen sopiva hoitopaikka, täten heillä on oikeus tietää erilaisista hoitomahdollisuuksista ja paikoista. Vanhemmille on luotava mahdollisuus osallistua hoidon arviointiin ja suunniteluun. Heidän antamaansa palautetta tulee arvostaa ja hyödyntää sekä palvelun kehittämisessä, että arvioinnissa. (Keskinen & Virjonen 2004, 80)

Yhteiset keskustelutuokiot päiväkodin ja vanhempien välillä kuuluvat useimpien päiväkotien työtapoihin. On hyvä ymmärtää, että useimpien vanhempien tiedonjano oman lapsensa asioista on pohjaton. Yleensä vanhemmat luottavatkin päiväkodin henkilöstöön ja palveluihin, mutta lyhyt keskustelu paljastaa, että he eivät tiedä paljoa siitä millaista lapsella todellisuudessa on päiväkodissa. Keskustelut ovat yleensä aika pinnallisia niin vanhempien keskinäisissä väleissä kuin henkilökunnan kanssa. Tämän vuoksi olisikin tärkeää, että vanhemmat oppisivat tuntemaan toisensa sekä henkilöstön nykyistä paremmin. Henkilökunnan vastuulle kuitenkin ”lankeaa” ammattihenkilöltä edellytettävä vuorovaikutusvastuu. (Keskinen & Virjonen 2004, 107; Ramaekers & Suissa 2012, 23–24)

Yleisesti näyttää siltä, että vanhemmat olettavat kasvatustapaoiden olevan päiväkodissa paremmin hallinnassa kuin kotona. He jäävät tai jättäytyvät helposti altavastaajan rooliin, varsinkin jos oman lapsen käytökseen on jouduttu usein puuttumaan. Työntekijän asenne tilanteisiin on ratkaiseva ja usein pulmia ”normalisoiva” asenne voi kannustaa sekä helpottaa vanhempia kertomaan omia näkemyksiään. Neutraali, kuunteleva ja vanhempia kunnioittava asenne ovat hyvän vuorovaikutuksen tunnuspiirteitä. (Keskinen & Virjonen 2004, 122)

Vuonna 2002 otettiin suurin askel kohti vanhempien lisääntyvää osallisuutta. Silloin valtioneuvosto vahvisti varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset, joissa painotettiin vanhempien ja henkilöstön välistä kumppanuutta kasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen perusteissa on nostettu esille vanhempien osallisuus lasten varhaiskasvatuksessa. (Keskinen & Virjonen 2004, 107; STAKES 2005, 31–33)

Halme, Perälä ja Vuorisalmi (2014) tutkimuksessaan osoittavat, että yleisesti vanhempien mahdollisuudet vaikuttaa päätöksenteossa perhettä ja lasta koskevissa asioissa nähdään vähäisiksi. Eniten vaikutusmahdollisuuksia vanhemmilla katsottiin olevan palveluhoitotilanteen sisältöön. Päivähoidossa oli vanhemmilla suurimmat vaikutusmahdollisuudet.

Halme ym. (2014) arvioivat vanhempien osallisuuden tukemista työntekijöille modifioidulla Family Empowerment Scale –mittarilla. Mittarin avulla arvioitiin, miten toimipaikassa työntekijät tukevat vanhempien osallisuutta. (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Vanhempien osallisuuden tukeminen perheissä

Osallisuuden tukeminen perheessä						
Työntekijät	n	1	2	3	4	5
Tukevat vanhempien luottamusta omaan kykyihinsä auttaa lastaan kasvamaan ja kehittymään	434	40	50	6	2	1
Antavat tietoa vanhemmille siitä, miten menetellä, kun lapsen kanssa ilmaantuu ongelmia	436	42	51	4	2	1
Tukevat vanhempia saamaan perhe-elämänsä hallintaan	434	22	50	19	8	1
Rohkaisevat vanhempia hankkimaan tietoa, joka auttaa heitä ymmärtämään lasta paremmin	434	32	53	11	3	1
Kannustavat vanhempia pyytämään apua muilta silloin, kun he sitä tarvitsevat	435	48	46	3	2	1
Kannustavat vanhempia oppimaan uusia tapoja tukea lasta hänen kasvussaan ja kehityksessään	435	30	54	12	3	1
Tukevat vanhempia tunnistamaan/huomioimaan lapsen heikkouksien lisäksi myös vahvuudet	434	41	50	6	2	1
Pyrkivät vahvistamaan vanhempien kykyä päättää ja toimia lapseensa liittyvissä ongelmissa	435	33	52	11	3	1
Varmistavat, että vanhemmat ymmärtävät lapsensa rajoitteet	433	22	51	21	5	1
Tukevat vanhempien uskoa itseensä hyvinä vanhempina	433	38	46	11	4	1

¹Asteikko. 1 = täysin samaa mieltä, 2 = osittain samaa mieltä, 3 = ei sama eikä eri mieltä, 4 = osittain eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä.

(Halme ym. 2014, 75)

Taulukko osoitti Halme ym. (2014) mielestä seuraavaa: ”Vanhempien osallisuuden tukeminen perheissä toteutui varsin hyvin. Vanhempia kannustettiin pyytämään apua, autettiin tunnistamaan lapsen vahvuuksia, annettiin tietoa miten menetellä, jos lapsen kanssa ilmaantuu ongelmia, ja tuettiin vanhempien luottamusta omaan kykyihinsä.

Vastaajista yhdeksän prosenttia oli kuitenkin sitä mieltä, ettei toimipaikassa kyetty tukemaan vanhempia perhe-elämän hallintaan saamisessa.”

Itse kun katson taulukkoa, (Taulukko 1) koen huolestuttavimmiksi kohdat 3 ja 10. Numero 5 tarkoittaa täysin erimieltä olevia ja joka kohdassa niitä oli yksi, joka on myös huolestuttavaa. Kuitenkin kuten edellä mainitsin koin suurempaa huolta kohdista 3 ja 10. Niissä numeron 4 olivat antaneet 8 ja 4 vastaajaa. Erityisesti siis näissä kohdissa kyseisessä paikassa oli parannettavaa. Halusin tuoda esimerkin tästä osallisuuden kaaviosta, sillä (Taulukko 1.) on hyvä esimerkki siitä, miten voidaan osallistaa ja arvioida osallisuutta.

Osallisuus on noussut esille lasten vanhempien kohdalla erityisesti silloin, kun pyritään kehittämään kasvatuskumppanuutta. Kasvatuskumppanuuden jo itsessään pitäisi olla yhteistyötä kuvaava käsite. Peruste vanhempien osallisuuteen päivähoidossa on yksikertaisesti vanhempien kasvatusoikeus lapseensa nähden. Päivähoitopaikassa olo ei muuta tätä asiaa. Kasvatuskumppanuussuhde on mahdollistajana vanhempien osallisuuden toteutumiseen ja itse osallisuus on samalla osa kasvatuskumppanuutta. (Leinonen, Purola, Rautavaara-Hämäläinen & Venninen 2011, 3)

4.5 Yhteistyö päiväkodissa

Päiväkodissa yhteistyötä on ollut aina, mutta sen määrä ja laatu on ollut vaihteleva. 1970 -luvulla henkilökunta ajatteli, että koulutuksensa ja työkokemuksensa perusteella, he voisivat tehdä lapsen kasvatusta koskevat ratkaisut ilman, että ottaisivat huomioon vanhempien asiantuntemusta. (Rantala 2002, 57)

Bronfenbrennerin (1979) kasvatusteoria korostaa perheen asemaa oman elämän asiantuntijana. Teoria nousi varhaiskasvatuksen yhdeksi perustaksi, jolloin vanhempien ja päiväkodin välinen yhteistyö tuli selkeästi yhdeksi tavoitteeksi. Vanhemmat alettiin nähdä omien lapsiensä asiantuntijoina, ja heidän näkemyksensä tuli huomioida erilaisissa lasta koskevissa asioissa. (Keskinen & Virjonen 2004, 81)

Bronfenbrennerin (1989) ekologisen teorian mukaan ekologinen orientaatio on dynaamista vuorovaikutusta lapsen ja ympäristön kanssa. Se on lasten kasvuympäristössä olevien aikuisten aktiivinen yhteistyöprosessi. Lapsen jokapäiväinen kasvatus perustuu hänen yksilöllisyyteensä ja ympäristöönsä. Painopiste teoriassa on elinympäristön vaikutus yksilöön ja yksilön kehitystä tarkkaillaan lähi- ja etäympäristön näkökulmasta. Yhtenä tärkeänä ekologisena tasona onkin työntekijöiden ja vanhempien välinen yhteistyö sekä lasta koskevien asioiden suunnittelu. (Keskinen & Virjonen 2004, 193)

1990-luvulla päivähoidossa asennoituminen vanhempien kohtaamiseen muuttui, sen lisäksi myös lapsi alettiin nähdä keskiössä ja yksilönä. Voimavarakeskeinen ja myönteinen ajattelu tuli lähtökohdaksi niin lapsen, kuin aikuisenkin kohtaamisessa. (Keskinen & Virjonen 2004, 8)

Mahdollisten ongelmien ja lapsen hyvän kehityksen kannalta on tärkeää, että eri ympäristöt ovat rakentavassa yhteistyössä keskenään. Steve de Shazer (1995) on sitä mieltä, että ajatus vanhempien yhteistyöhaluttomuudesta voidaan kumota, ja jos vastarintaa syntyy se pitää nähdä väärinymmärrettynä yhteistyönä. Voidaan ajatella, että kaikki vanhempien sanomat asiat ja tekemiset ovat heidän omia näkemyksiään omaan elämäänsä liittyvistä asioista. (Keskinen & Virjonen 2004, 107, 118)

Yhteistyö ja vuorovaikutus ovat nykyään olennainen osa varhaiskasvatusta. Nämä luovat lisää tietoa ja asiantuntijuutta sekä turvaavat lapsen hyvinvoinnin. Kun vuorovaikutus ja yhteistyö ovat toimivia, hankalien asioiden esille tuominen helpottuu. Perusajatuksena siis on, että perhe on alettu nähdä enemmän yhteistyökumppanina. Yhteistyötä tulee tehdä tarvittaessa myös muiden tahojen kanssa kuten neuvola, lastensuojelu sekä erilaiset järjestöt. (Keskinen & Virjonen 2004, 81, 83, 120)

Päivähoito on ollut vanhemmilta suljettu organisaatio sen verran pitkään, että useimmat ovat vain ottaneet päivähoitopalvelun ymmärtämättä omaa oikeuttaan ja jopa velvollisuuttaan vaikuttaa päivähoitoympäristöön. Yhteistyötä yhä estää arvojen ja normien tasolla voimakas yhteiskunnassa vallitseva luottamus ammatillisesta auktoriteetista. Tämän vuoksi yhä vieläkin perheen ja päiväkodin asiat ovat vaarassa jäädä erilliseksi. (Keskinen & Virjonen 2004, 17)

Päiväkodin ja vanhempien välistä yhteistyön tärkeyttä korostavat eri kasvatusteoriat. Lisäksi päiväkodin rakenteellinen muutos ja yhteistyö vanhempien sekä henkilökunnan välillä takaa lapsen päivähoitopäivän sujumisen. (Keskinen & Virjonen 2004, 81)

Gyenkye & Nikkilä (2015) toteavat, että yhteisellä näkemyksellä on merkitystä. Keskustelu nähdään yhteistyön pohjana. Tärkeänä koetaan yhteneväinen näkemys kasvattajien välillä, siitä miten lapsi oppii. Tilanteet, joissa kasvattajat eivät toimi samojen periaatteiden mukaisesti, ovat aina lapselle ristiriitaisia. Nämä seikat tulisi huomioida etenkin erityistapauksissa, kuten kiusaamiskeskusteluissa.

5 VARHAINEN PUUTTUMINEN

Kun puhutaan lasten erityisen tuen tarpeesta tai muista toimenpiteistä, niin puhutaan myös varhaisesta puuttumisesta. Tällä ymmärretään asioihin tarttumista ja puuttumista silloin kuin herää huoli lapsesta, tai kun huomataan, että joihinkin asioihin voidaan etukäteen vaikuttaa, ennen kuin huolta syntyy. Huolenaiheet voivat liittyä lapsen kehitykseen, elämäntilanteeseen, hyvinvointiin jne. Varhainen puuttuminen käsittää korjaavat toimenpiteet eli interventiot ja ennaltaehkäisy eli prevention. (Keskinen & Virjonen 2004, 188)

Ennaltaehkäisyssä eli preventiossa on tavallisesti kolme eri tasoa. Ensimmäinen taso on primaaripreventio, jonka tavoitteena on ehkäistä ja vähentää ongelmien ilmenemistä yhteisössä. Toisena tasona on sekundaaripreventio, joka aikaisella puuttumisella pyrkii vähentämään jo ilmenneiden ongelmien vaikutusta. Kolmantena on tertiaaripreventio, jonka tavoitteena on lieventää ongelmia erilaisilla toimenpiteillä. Ennaltaehkäisy kohteena voi olla ryhmä, yksilö tai tilanne. Kohde, johon ennaltaehkäisy suunnataan, jaetaan välillisiin tai välittömiin, sen mukaan vaikutetaanko kohteeseen epäsuorasti tai suoraan. Välillisiä ryhmiä ovat esimerkiksi lasten vanhemmat, joille voidaan tarjota erilaisia infoja ja tilaisuuksia. (Keskinen & Virjonen 2004, 191)

Päivähoidossa on jo kautta aikojen pyritty ehkäisemään ongelmia ennalta ja tekemään erilaisia korjaavia toimenpiteitä. Päiväkotiki onkin nyt muuttumassa keskeisimmäksi varhaisen puuttumisen toimintaympäristöksi. Tutkimukset ovat osoittaneet, että vasta kouluiässä aloitetut toimenpiteet ja ennaltaehkäisy eivät ole yhtä tuloksellisia kuin ennen koulunkäynnin aloittamista aloitettu ennaltaehkäisy. Varhainen puuttuminen on avain asemassa ja se on oleellista ennaltaehkäisyssä. Se on myös suoraan verrannollinen tuloksellisuudessa. (Keskinen & Virjonen 2004, 189–190)

Puuttumisella varhaisessa vaiheessa pyritään toisaalta luomaan toimenpiteitä, jotka vastaavat lapsen tarpeisiin ja toisaalta ehkäisemään ennalta riskejä, jotka vaarantaisivat lapsen hyvinvoinnin. Varhainen puuttuminen on ilmiö, jossa tulee huomioida lapsen ympäristö ja elämänpiiri yhtenä kokonaisuutena. Toimintamalli laajenee lapsesta perheeseen, sillä pinnan alta saattaa nousta odottamattomia asioita, jotka täytyy ottaa huomioon suunnitellessa toimenpiteitä. (Keskinen & Virjonen 2004, 190, 192, 202)

Lasten käyttäytymisestä johtuvat ongelmat ovat haaste sekä päiväkodin henkilökunnalle että vanhemmille. Lapsen elinympäristö ja hänestä itsestään johtuvat asiat ovat usein tällaisten ongelmien taustalla. Lapsesta lähteviä syitä ovat usein biologiset syyt esim. erilaiset viivästymät tai poikkeamat, kun taas ympäristöstä lähteviä syitä ovat erilaiset kriisit, ero, vanhempien jaksamattomuus, päihteet jne. Lasten joiden käyttäytymisongelmat jatkuvat, on suurempi riski myöhemmällä iällä syrjäytyä ja ongelmat yleensä pahenevat kouluiässä. Kuitenkin useimmat ongelmat väistyvät lapsen kehityksen myötä ja vanhempien löytäessä lapselle sopivia kasvatusmalleja ja työntekijöiden löytäessä taas oikeita ohjauskeinoja. (Keskinen & Virjonen 2004, 197–198)

Varhaisella puuttumisella ja toiminnalla voidaan tehokkaasti vaikuttaa pienten lasten sosiaali-emotionaalisiin häiriöihin ja käyttäytymisongelmiin. Sen keskeisempiä elementtejä ovat vanhempien ja työntekijöiden välinen vuorovaikutus, positiivisen käyttäytymisen tukeminen, perhekeskeisyys ja aktiivinen osallistuminen sekä osallistaminen. (Keskinen & Virjonen 2004, 199)

6 KIUUSAAMINEN JA SEN ENNALTAEHKÄISY PÄIVÄKODISSA

6.1 Kiusaaminen päiväkodissa

Repo (2013) nostaa esille mielleten, onko päiväkotikoti sellainen organisaatio ja areena, jossa kiusaamista tapahtuu? Vuonna 2009 Vantaan kaupungissa tehdystä kyselyssä, päiväkodissa olevista 3-6-vuotiaista lapsista 20 % pelkäsi eniten kiusaamista. Päiväkodissa olevat vertaissuhteet eivät saa olla pelottavia ja sen tulee olla turvallinen paikka lapselle.

Norjalainen Helsgen (2010) on sitä mieltä, että kiusaaminen on hieman tabuna pidetty aihe silloin, kun puhutaan lapsesta joka on alle kouluikäinen. Helgesenin (2006, 2010) tutkimusten mukaan päiväkodissa oleva henkilöstö on myös haluton jossain määrin näkemään, että pieni lapsi voi kiusata. Ruotsissa taas kaikissa päiväkodeissa on velvollisuus lain mukaisesti laatia tasavertaisen kohtelun suunnitelma kiusaamisen ehkäisemiseksi. Suomessa vasta nyt viime vuosina on alettu keskustelemaan kiusaamisesta myös päiväkodissa esiintyvänä ilmiönä. (Kirves & Stoor-Genner 2010, 3)

Yhä edelleen on uskomusta siihen, että pieni lapsi ei kykene satuttamaan systemaattisesti toista. Tietyn kielteisen käytöksen ajatellaan kuuluvan lasten keskinäiseen olemiseen, ikään kuin lasten tulisi ansaita paikkansa ryhmässä negatiivisella käytöksellä muita kohtaan. Pienten lasten parissa voidaan kuitenkin pohtia, kuinka tarkoituksellisia heidän tekonsa ovat, sillä tavallinen piirre lapsen leikeissä on niin sanotusti tilanteen kääntäminen omaksi eduksi, jonka joku voi tulkita kiusaamiseksi. (Ketola & Lång 2011, 15; Repo 2013, 12)

Sveitsiläinen Perren (2000) mukaan pienten lasten välillä tapahtuva kiusaaminen on todellista ja se on ongelma johon pitäisi suhtautua vakavasti. Tutkimukset ovatkin osoittaneet, että varhaiskasvatuksessa esiintyvä ja ilmenevä kiusaaminen muistuttaa suuresti koulussa tapahtuvaa kiusaamista ilmiönä. Tutkimukset myös näyttävät, että seuraukset molemmille osapuolille ovat vakavat. Perrenin (2000) tutkimuksissa kävi ilmi, että kiusaajat saivat vähän negatiivista palautetta käytöksestään. Täten Perren

(2000) päätteli kiusaamisen olevan opittua käytöstä, joka jatkuu kavereilta saadun myönteisen vahvistuksen vuoksi. Kiusaaja ei siis lopeta käytöstään ilman aikuisen aktiivista tukea. (Kirves & Stoor-Genner 2010, 3)

Kiusaaminen sanana on aina ollut pienten lasten puheissa. Pienet lapset kielellisten kehitysvaiheiden vuoksi voivat kutsua kaikenlaista kiusaamiseksi. Tämän takia on tärkeä huomioida onko todellista kiusaamista tapahtunut vai onko kyse esimerkiksi manipuloinnista, kiristämisestä tai uhkailusta. Kiusaamistermin käyttäminen voi taten olla lapsen keino kertoa kyseisistä tapahtumista. Henkilöstö, joka toimii varhaiskasvatuksessa tunnistaa myös kyseisen ilmiön ja sitä pidetään varsin arkipäiväisenä. Kiusaamisen olemassaoloon kuitenkin ei ole kiinnitetty ehkä riittävästi huomiota tai siitä on käytetty eri käsitteitä. Juuret koulukiusaamiseen löytyvät kuitenkin jo pienten lasten parista, minkä vuoksi ehkäisevä työ tulee aloittaa mahdollisimman varhain. Kiusaaminen on kuitenkin aina osa suurempaa sosiaalisten tilanteiden problematiikkaa, joka voi aiheuttaa sosiaalista syrjäytymistä. (Ketola & Lång 2011, 15; Kirves & Stoor-Genner 2010, 1)

Kiusaaminen on aina riski kokonaisvaltaisesti terveelle kehitykselle ja kasvulle, ja siihen on mahdollisimman nopeasti puututtava, ennen kuin se uhkaa näitä ominaisuuksia. Kiusaaminen vaikuttaa negatiivisesti koko lapsiryhmään, sen lisäksi sillä on vakavia vaikutuksia myös kasvatushenkilökuntaan sekä lasten vanhempiin. Kiusaajat sekä kiusaamisen kohteena olevat lapset kokevat myöhemmin elämässään masennusta, itsetunnon heikkoutta, ahdistuneisuutta ja jopa itsetuhosuutta. Kiusaamisella on hyvin pitkäkestoiset, jopa aikuisuuteen asti olevat vaikutukset. Toimintamallina sen on todettu olevan hyvin pysyvä ja sen riskinä on jatkua myös työelämään, jos kukaan ei pysäytä negatiivista käytösmallia. (Cantel. 2010, 107; Ketola & Lång 2011, 15; Kirves & Stoor-Genner 2010, 1; Repo 2013, 14)

Lasten väliset konfliktit ja riidat eivät ole aina kiusaamista. On tärkeää tunnistaa mitä kiusaaminen oikeastaan on ja miten siihen voidaan puuttua. On hyvä myös muistaa, että tunne kiusatuksi tulemisesta on jokaiselle yksilöllinen. Pääasiallisesti voidaan kuitenkin sanoa, että kiusaaminen on yksilön tai ryhmän toistuvaa ja tietoista pahanmielen aiheuttamista toiselle. Erilaiset konfliktit ja riitely kuuluvat ihmissuhteisiin. Erimielitä asioista olemisen taidon harjoittaminen lapsena on tärkeää, tähän kuitenkin tarvitaan

aikuisen tukea. Kiusaamisen kohtaamista lapsi ei kykene kuitenkaan harjoittelemaan ja tämä vaatii aina aikuisen puuttumista. Puuttuminen on hankalaa, sillä kiusaamista ei ole helppo havaita ja eritellä. (Cantell 2010, 107; Ketola ja Lång 2011, 14; Repo 2013, 16)

Yli kolmannes vanhemmista kantavat huolta lapsen sosiaalisista suhteista, esimerkiksi tästä kiusaaminen, kaverisuhteet tai virtuaalinen elämä. Näihin huoliin vanhemmat saavat harvemmin tukea. Lapsen sosiaalisten taitojen ja tunne-elämän vahvistaminen tulisi aloittaa jo varhain, sillä yleensä nämä ovat voimavaroja, joilla voidaan välttää myöhempien ongelmien syntymistä esimerkiksi aikuisiällä. (Halme ym. 2014, 96)

Vanhempien ja päiväkodin välillä olisi hyvä käydä keskustelua siitä mitä kukin taho pitää kiusaamisena. Erityistä huomiota tulisi myös kiinnittää siihen miten erilaisia käsitykset kiusaamisesta voivat olla lasten ja aikuisten välillä. Yhteisellä keskustelulla pystytäänkin paremmin ymmärtämään toisen näkökulmaa ja toimintaa. (Ketola & Lång 2011, 16)

6.2 Kiusaamisen ehkäisy päiväkodissa

Kiusaaminen on opittu toimintatapa. Keskeisintä kiusaamisen ehkäisyssä on, vääränlaisista toimintatavoista poisoppiminen sekä uusien toimintatapojen opettaminen niiden tilalle. Kiusaaminen syntyy opituista vääristä toimintatavoista, joita lapsi on oppinut ja hän ei ole riittävästi vielä kehittynyt, että kykenisi itsehillintään. Näin lapselle syntyy oikeus kasvatukseen, joka auttaa oppimaan toisenlaisia tapoja, sillä jokaisella on oikeus olla tulematta kiusatuksi sekä myös oppia olemaan kiusaamatta. (Repo 2013, 9)

Koulu maailmassa kiusaamisesta puhuttaessa keskeisintä on kiusaamiseen puuttuminen, kun taas päiväkodissa keskeisintä tulisi olla ennaltaehkäisy. Koulumaailmassa käytössä oleva nollatoleranssi ei toimi päiväkodissa, sillä pienet lapset yhä harjoittelevat erilaisia sosiaalisia taitoja esimerkiksi empatiaa, moraalia ja itsehillintää. Tällaisia taitoja ei opita hetkessä ja niiden muovautuminen vaatii sitkeää ohjausta. Rangaistuksiin perustuva kiusaamisen ehkäisy ei siis siksi sovellu pienten lasten kasvatukseen.

Aikuisilta kaivataan selvää väliintuloa, jotta hyvän käytöksen pelisäännöt tulevat selviksi. (Cantell 2010, 109; Repo 2013, 13)

Ilmiö ei johdu siitä, että lapset ovat hoidossa kodin ulkopuolella, vaan sitä esiintyy kaikkialla missä toimitaan ja eletään ryhmissä. Päiväkoti on paikka jossa kiusaamisilmiöön voidaan puuttua, siellä kyetään ehkäisemään ja estämään kyseisen käytöksen syntymistä. Tämä edellyttää, että henkilökunta on koulutettu ja toiminta on osaavaa, laadukkaasta ja johdonmukaista kiusaamisen vastaista työtä. (Repo 2013, 13)

Tutkimusten mukaan lasten varhainen kiusaaminen heijastuu ainakin koulunkäyntiin. Laadukkaalla varhaiskasvatuksella voidaan muuttaa alkaneita kehityspolkuja. Ryhmässä, joka on turvallinen, lapsi voi kokea osallisuutta sekä oppimisen iloa. (Repo 2013, 15)

Pienten lasten kohdalla käytetään kiusaamisesta käsitettä: "loukkaava kohtelu ja käytös", tähän käytökseen tulee puuttua, jottei siitä tule kiusaamista. Tämä tulisi olla koko varhaiskasvatuksen kiusaamisen ennaltaehkäisy ydin. Ei ole olemassa yhtä toimintamallia, joka sopisi kaikkiin tilanteisiin vaan niihin tulee valita yksilökohtainen ja tilanteeseen sopiva ratkaisu. Esimerkiksi sallitaanko päiväkodissa tilanteita, joissa lapsen on mahdollisuus käyttää valtaa, kuten lelujen tuominen tai syntymäpäivät. Vai rikastuttavatko tällaiset tilanteet arkea eivätkä aiheuta niin kutsuttua vallankäyttöä. Ongelmaa ei kannata luoda sinne, missä sitä ei ole, mutta tilanteet, joissa vallankäyttö on mahdollista, tulee ennalta jo tiedostaa. (Repo 2013, 17)

Avainasemassa kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on paikan toimintakulttuuri, kuten millaisia yhteisiä pelisääntöjä on tehty ja miten niitä noudatetaan. Pienten lasten kanssa pitkäjänteinen kasvatus ja "oikean" sekä "väärän" pohtiminen tulee olla päivittäistä. Ennaltaehkäisy ja puuttuminen ovat helpompia toteuttaa, kun vanhemmat ja henkilökunta aidosti keskustelevat keskenään. (Cantell 2010, 112)

Tietynlainen herkkyys ja tarkkaavaisuus lapsiryhmän toimivuudesta ovat tärkeitä työkaluja, ja ongelmatilanteisiin tuleekin puuttua välittömästi. Kun henkilökunta on sitoutunut ja tekee omalla toiminnallaan päiväkodin arjesta turvallisen ympäristön, se antaa välineet jokaisen elää ja kasvaa yksilönä. Päiväkodin tulee luoda yksinkertaiset

yhdessäolon säännöt. Sääntöjen tulisi päiväkodin sisällä olla samat kaikille ja ne tulisi käydä läpi aina uuden ryhmän saapuessa sekä tarpeiden mukaisesti. (Ketola & Lång 2011, 43; Kirves & Stoor-Genner 2010, pärm. 3)

Päiväkodissa lapsella tulisi olla lämmin ja turvallinen suhde aikuiseen sekä omaan ryhmäänsä. Tämän toteutuessa lapsi kykenee paremmin turvautumaan pulmatilanteissa hoitajaan, jonka tulee aktiivisesti puuttua kyseisiin tilanteisiin. Työskentely päiväkodin sisällä lasten kanssa tulee tehdä siten, että jokainen lapsi on ryhmässä arvostettu jäsen eikä kukaan jää yksin. Yhteistyö vanhempien kanssa on tärkeässä asemassa ennaltaehkäisyn näkökulmasta. Kun ympäristö on turvallinen ja yhteistyö toimii, lapsi voi paremmin harjoitella sosiaalisia taitoja sekä luoda ystävyys-suhteita. Ystävyys-suhteet, jotka ovat vastavuoroisia sekä tasavertaisia, suojaavat lasta kiusaamiselta, tukevat lapsen kehitystä aikuisuuteen saakka sekä vahvistavat lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. (Kirves & Stoor-Genner 2010, pärm. 3)

Kiusaamista ehkäisevää työtä tehdään jo paljon varhaiskasvatuksessa. Koko varhaiskasvatuksen arvopohja perustuu siihen, että lasta ei saa syrjiä ja kaikkia tulee kohdella tasa-arvoisesti. Ennaltaehkäisy ja puuttuminen ovat edellytys laadukkaaseen varhaiskasvatukseen, sillä se on välttämätöntä lapsen turvalliselle kehitykselle. Lapsen hyvinvoinnin ja tulevaisuuden näkökulmasta kiusaamisen ehkäisyllä päiväkodissa on myönteiset ja kauaskantoiset seuraukset. Kiusaamiseen puuttumiseen ja sen ehkäisyyn varsinkin päiväkodissa ei ole yhtä tapaa. Tärkeintä on yhteisen suunnitelman laatiminen sekä se, että kaikki ovat siihen sitoutuneita. (Kirves & Stoor-Genner 2010, 1)

Kun puhutaan kiusaamisesta, huomio tulee kiinnittää yksittäisen lapsen leimaamisen vaaroihin ja ”syntipukki”-ilmiön välttämiseen. Päiväkodissa kiusaamisen ehkäisy tuleekin nähdä yksilökeskeisen ongelmalähtöisyyden sijasta koko yhteisön yhteiseksi asiaksi, jossa aikuisen toiminta on hyvin ratkaisevaa. Yhteisöllisyys ja lapsen osallisuus ovat ratkaisevassa asemassa puhuttaessa ehkäisyssä. Näihin arvoihin pyrittäessä, kaikkien lasten tulisi saada positiivisia ja myönteisiä kokemuksia kanssakäymisestä toisen ihmisen kanssa. (Kirves & Stoor-Genner 2010, 1-2)

Päiväkotitoiminnan on luotu oma kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma ja henkilökunta toivoi siitä ryhmäkohtaisemman. Opinnäytetyön yhtenä tarkoituksena olikin,

että päiväkotia voi hyödyntää tämän opinnäytetyön tuloksia ja sisältöä, laatiessaan ryhmäkohtaista kiusaamisen ehkäisyn suunnitelmaa. Metsätähdessä tämän hetkinen kiusaamisen ehkäisy lähtee aikuisten määrästä ja siitä, että huolehditaan ryhmien olevan kooltaan myös sopivia. Sovituista asioista tiedotetaan vanhemmille. Jos jotain tapahtuu, tilanteeseen puututaan välittömästi. Aikuinen toimii mallina omalla käytöksellään sekä menee leikkeihin mukaan ja ohjaa niitä. Kun kiusaamistilanteeseen puututaan, se tapahtuu välittömästi sekä kaikkia osapuolia tasapuolisesti kuullaan tilanteen kulusta. Lapsia ohjataan siten, että he kykenevät sanoittamaan tunteitaan sekä selvittämään itsenäisesti ristiriitatilanteita ikätaso huomioiden. Aikuisen vastuulla on kertoa, mikä on oikein ja mikä väärin. Tähän apuna ovat erilaiset pelit, sadut ja leikit. Yhteistyö vanhempien kanssa on tärkeää ja vanhempainilloissa käydään teemaa läpi tarpeen mukaisesti. Suunnitelmaa päivitetään ja arvioidaan aina sen mukaisesti, kun tarve niin vaatii. (Päiväkotia Metsätähden kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma 2015)

Miten henkilökunnan tulisi kerätä tietoa vanhemmilta, esimerkiksi ongelma tilanteiden selvittelyssä? Yhtenä vaihtoehtona on muun muassa haastattelu. Haastattelutilanteessa henkilökunnan on syytä muistaa, että haastattelijan omat näkemykset asioista vaikuttavat siihen, miten asiakkaat näkevät omat asiansa ja vaikutusmahdollisuutensa. On hyvä muistaa, että tilannetta kartoittavat haastattelut ja todellinen auttamistyö ovat eri asioita. (Keskinen & Virjonen 2004, 114)

Työntekijän, joka käyttää vanhempien haastattelua ennaltaehkäisy menetelmänään, tulee kiinnittää huomiota seuraavaan: olemassa on objektiivinen ja ei-objektiivinen haastattelijatyyppi. Objektiivinen haastattelijatyyppi pitää omat ajattelunsa ja toimintansa täysin irrallisena asiakkaan asioista. Hän tarkastelee asioita ihmissuhteisiin ja ihmisiin kuuluvina puutteina. Objektiivinen haastattelijatyyppi yrittää selvittää ikään kuin missä vika sijaitsee. Ei-objektiivinen haastattelijatyyppi taas lähtee siitä, että hänen omat tapansa haastatella ja puhua sekä ajatella vaikuttavat asiakkaan tilanteeseen tavalla tai toisella. Molempien ajattelutapojen käyttö on täysin perusteltua lähes kaikkien asioiden kohdalla. Ei-objektiivinen näkökulma helpottaa asiakkaiden omien ajattelutapojen esille tuomista. Auttamistyö aina loppu viimeksi perustuu asiakkaan omaan aktiivisuuteen ja voimavaroihin. (Keskinen & Virjonen 2004, 114–115)

7 TIEDONKERUUN METODIT

Vilkka (2006) käsittelee aktivoivaa osallistuvaa havainnointia, jota käytin tutkijana Learning Cafe –metodin muodossa. Aktivoiva osallistuva havainnointi on tilannekeskeistä kuten vanhempainilta. Tämän lisäksi se on aktiiviseen vaikuttamiseen ja muutokseen pyrkivää, jonka Learning Cafe –metodi mahdollistaa. Aktivoivan osallistumisen avulla kohde, tässä tapauksessa vanhemmat yritetään aktivoida vastuuseen omasta osallistumisestaan. Koska ideaalitavoite on vanhempien osallisuuden aktivoituminen, niin Learning Cafe –metodin käyttö kyseisessä tutkimusasetelmassa oli opinnäytetyöni kannalta paras ratkaisu. (Vilkka 2006, 42)

Learning Cafe eli oppimiskahvila tarjoaa vanhempainiltaan mahdollisuuden aktiiviseen vuoropuheluun niille, jotka iltaan osallistuvat. Learning Cafe -työskentely menetelmänä antaa tilaisuuden yhdessä oppimiseen. Sen perusajatuksena on, että työskentely on dialogista ja jokainen osallistuja voi tuoda vapaasti esiin omia ajatuksiaan ja arvomaailmaansa. Ideoiminen eli niin kutsuttu pallottelu ryhmän sisällä on myös oleellinen osa Learning Cafe -työskentelyä, sillä vain siten ajatuksia on mahdollista reflektoida yhdessä ja kehittää ideoita eteenpäin. (Lahtinen & Virtainlahti 2015, 1; Lämsä 2013, 253)

Kuten Lämsä (2013), tutkijana valistin vanhempainiltaan kysymyksiä, jotka nousivat teorian pohjalta esiin. Kysymykset muotoiltiin yhteistyökumppaneiden kanssa vanhempainillan teemaan sopivia kysymyksiksi, joiden tarkoitus oli herättää keskustelua ja aktivoida vanhempia.

Learning Cafe -metodia hyödyntävät kysymykset (Liite 4.) ovat tehty Vilkka (2006, 2007) esimerkkejä hyödyntäen sekä yhteistyössä yhteistyötahojen kanssa. Kysymysten purkuun Vilkka (2006, 2007) tarjoaa hyviä pointteja, joita olen tutkijana hyödyntänyt. Esimerkiksi tiedon esittäminen numeroin, on paljon selkeämpää. Vaikka tutkimus on laadullinen, niin tuloksia voi esittää numeerisesti. Samankaltaiset vastaukset voidaan laittaa yhteen ja ilmoittaa numerollisesti kuinka monta samankaltaista vas-

tausta saatiin. Koska vastaukset eivät ole kieliassultaan kuitenkaan tismalleen samantaisia, tutkijan täytyy havainnoida mihin teemoihin vastaukset jaottelee. Laadullisessa tutkimuksessa on siis kyse myös tutkijan objektiivisuudesta ja siitä minkälaisia lainalaisuuksia kysely muodostaa.

Learning Cafe –metodia tukee ratkaisukeskeinen toimintatapa. Toimintatavan peruspiirre on keskittyä ratkaisujen löytämiseen. Ratkaisukeskeisessä työskentelyssä hyväksytään toisten kielikuvat, ongelmat ja ajattelutavat. Myös tuloksia arvioidaan tavoitteiden saavuttamisen näkökulmasta. Tyypillistä ovat jäsentävät kysymykset esimerkiksi asteikot tai ihmekysymykset. Esimerkki kysymyksenä voisi olla: "Kuinka huolestunut olet siitä, että lapsesi ei leiki toisten lasten kanssa?" (Keskinen & Virjonen 2004, 117–118)

8 OSALLISUUTTA EDISTÄVÄN VANHEMPAINILLAN TOTEUTTAMINEN

Varhaiskasvattaja luo aitoa perustaa vanhempien ja varhaiskasvatuksen väliselle sillalle ja sen rakentamiselle. Rakentamiseen vanhemmat kutsutaan osallistumaan ja he saavat näissä talkoissa mahdollisuuden jakaa ja kertoa omia näkemyksiään ja ajatuksiaan. (Kaskela & Kekkonen 2006, 16)

”Lapsen vanhemmille tai muille huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin.” (Varhaiskasvatuslaki 1973/36, 7 b §)

Keskinen & Virjonen (2004) kertovat kirjassaan, suunnitelleensa vanhempainillat siten, että lähtökohtana oli antaa mahdollisimman paljon tilaa vanhempien väliselle keskustelulle. Tutustumis- ja lämmittelyharjoitteet aluksi, toimivat keskustelun virittäjänä. Tämän tyylliset tapahtumat koettiin hyvänä paikkana vanhempien keskinäiselle tutustumiselle ja vertaistuen jakamiselle.

Kyselylomakkeiden täyttö, ei pelkästään riitä keskustelun aikaan saamiseksi, vaan sille on annettava tilaa ja vanhemmat voivat viedä sitä itsenäisesti suuntaan tai toiseen. Työntekijöiden oma aktiivisuus turvallisen ilmapiirin luomisessa on konkreettista. Keskusteluiden on aina hyvä lähtö vanhemman omaan elämään liittyvistä asioista esimerkiksi siitä oliko helppo päästä tulemaan paikanpäälle. Tämä luo hyvää ja rentoa ilmapiiriä. (Keskinen & Virjonen 2004, 122)

Perinteisesti vanhempainillat järjestetään ryhmäkohtaisesti, kuitenkin tässä tapauksessa Pois Syrjästä –hankkeen työntekijän kanssa parhaaksi koettiin, että eniten päiväkotihyötyä, jos ilta tarjotaan kaikille sen päiväkodin ryhmille, joissa on 3-6 vuotiaita lapsia. Tyypillisessä vanhempainillassa käsitellään päiväkodin yhteisiä asioita ja se on hyvin asiantuntijakeskeistä ja ongelmalähtöistä. Merkittävintä huomioida vanhempainilloissa se, että niihin osallistuvat yleensä sellaiset vanhemmat, jotka ovat muutenkin hyvin aktiivisia. (Lämsä 2013, 253)

Vanhempainillassa hyödynnän Learning Cafe -metodia, kuten Lämsä (2013). Lämsä (2013) havainnoi jakaneensa vanhemmat ryhmiin ja laitto vanhemmat keskustelemaan erilaisten teemojen ympärillä. Tutkijana olen valinnut teorian pohjalta ja ajallisista syistä kolme tärkeintä teemaa (Liite 4) joiden ympärillä vanhemmat työskentelevät. Lämsä (2013) toteaa Learning Cafe -metodin tuottavan lähtökohtaisesti enemmän puhetta, kuin perinteinen vanhempainilta.

8.1 Vanhempainillan tavoite ja tarkoitus

Vanhempain illan tavoitteena sekä tarkoituksena on osallistaa vanhempia, sekä luoda yhteistyötä henkilökunnan ja vanhempien välille. Tarkoituksenmukaista on, että vanhempien tuottamat ajatukset otettaisiin päiväkodissa käyttöön ja niitä käytettäisiin kiusaamissuunnitelmaa tehtäessä. Vanhemmat saavat kokemusta, että ovat merkittävä osa päiväkodin arkea ja voivat vaikuttaa asioihin. Vanhempien keskinäinen yhteisöllisyys syvenee ja he kuulevat toistensa mielipiteitä. Ennaltaehkäisyn näkökulma on vahvana ja toiveena onkin, että vastaavanlaisella tavalla toteutettuja iltoja olisi vastaisuudessa lisää.. Kuten osiossa ennaltaehkäisy käy ilmi, välillisellä varhaisella puuttumisella on myös vaikutuksia pitkäkestoisesti itse kohteeseen eli lapseen.

Tutkijana olen rakentanut illan tavoitteista ja tarkoituksesta SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) analyysin (Taulukko 2) jossa tarkastellaan tarkemmin osallistavan illan hyötyjä ja mahdollisuuksia. SWOT on lyhenne englanninkielisistä sanoista ja suomennettuna se on: vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat. Analyysi on suositeltavaa tehdä ennen organisaatiossa kehittämistä ja osallistava vanhempainilta on tässä tapauksessa kehittämisen kohde. (Opetushallituksen www-sivut 2015)

Taulukko 2. Swot

<p>Vahvuudet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kasvatuskumppanuuden konkretisoituminen - Varhaiskasvatuksen sekä lain asettamien tavoitteiden toteutuminen - Jatko työskentely - Konkreettisuus - Vuorovaikutus - Yhteistyö - Yhteisöllisyys - Osallisuus - Osallistaminen - Osallistuminen - Sovellettavuus 	<p>Heikkoudet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ajallinen huomiointi - Kerralla voi käsitellä vain muutamaa aihetta - Järjestäjä ei voi tietää täysin etukäteen osallistujia määrää. - Aihe uusi varhaiskasvatus-ympäristössä ja siitä ei vielä ole siellä riittävästi tietoa
<p>Mahdollisuudet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Yhteisöllisyyden lisääntyminen - Yhteistyön konkretisoituminen - Kuulluksi tuleminen - Osallistuminen - Osallisuuden vahvistaminen - Kasvatuskumppanuuden vahvistaminen - Mahdollisuus jatko työstää materiaaleja ja ottaa ne konkreettiseen käyttöön. - Henkilökunnan oma osallisuus - Lisää tietoisuutta - Ammatillinen kasvu ja kehitys - Ennaltaehkäisee tulevia tapauksia - Ymmärryksen lisääntyminen - Vanhemmuuden vahvistuminen 	<p>Uhat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Selkeän rakenteen puuttuminen illasta - Selkeän alustuksen puuttuminen - Yhteisön oman aktiivisuuden puutteellisuus - Vanhemmat ja henkilökunta eivät riittävässä määrin osallistu - Puhetta ei synny - Vanhemmat ja henkilökunta ottavat vastakkainasettelun roolin - Henkilökunta kertoo vanhemmille miten on niin kutsutusti asioiden laita ja vanhempien oma vaikuttamisen mahdollisuus jää puutteelliseksi

Kuten edellä käy ilmi (Taulukko 2) ja mitä teoria opinnäytetyössäni vahvistaa, osallisuus ja illan tavoitteellisuus on henkilökunnan ja vanhempien niin sanotusti omissa käsissä. Tutkijana olen tullut johtopäätökseen osallisuuden hyödyllisyydestä ja mielestäni ammattihenkilökunnan tulisi siksi motivoida vanhempia osallistumaan sekä vahvistaa heidän vanhemmuuttaan.

8.2 Vanhempainillan rakenne ja kulku

Vanhempainilta rakentui seuraavasti: Päiväkodin johtaja Raija Ala-Jaakkola aloitti illan avauspuheenvuorolla, kuten edellisessä osiossa mainitaan tämä luo illalle perustan ja kuten luvuissa 4, 5 ja 6 mainitaan, tällaisen lähestymisen luovan luottamusta. Aloituspuheessa painotettiin sitä, että vanhemmat halutaan näin osallistaa mukaan päiväkodin kiusaamissuunnitelman tekoon ja sitä että illalla on ennaltaehkäisevä näkökulma. Avauspuheenvuoroon käytettiin n. 10 min, tämän aikana vanhemmille tarjottiin kahvit ja syötävät.

Aloitussanojen jälkeen alustus puhujaksi tuli Suvi Heino, joka toimii Raumalla lastenpsykiatrian psykologina. Heino käytti puheenvuoroonsa n. 25 min.

Alustavasti suunniteltiin seuraavaa: Vanhempia osallistuu paljon (yli 20) ja heidät jaetaan kahtia, ja molemmat isot ryhmät jaetaan kolmeen pienryhmään. Pienryhmät työskentelevät kahtiajaon osoittamalla puolella ja käyvät läpi samoja kysymyksiä. Vanhempia osallistuu vähän (alle 20), heidät jaetaan suoraan pienryhmiin jaolla kolmeen. Pienryhmät työskentelevät oman numeronsa osoittaman teeman ympärillä 15min, kunnes pyynnöstä vaihtavat pöytää. Kierro suunta on kellon mukainen. Kun jokainen pienryhmä on käynyt jokaisen kysymyksen kohdalla, tapahtuu purku jota ennen annetaan vanhemmille mahdollisuus nostaa esille tärkeimmiksi kokemansa kohdat.

Ryhmätyöskentelyyn ja siirtymiseen oli varattu n. 60 min. Purkuun ja pisteytykseen oli varattu n. 20 min. Tämän jälkeen jaettiin palautelomakkeet illasta ja kiitettiin vanhempia, johon oli varattu n. 5min.

8.3 Vanhempainillan toteuttaminen ja toteutuminen

Ennen vanhempainiltaa yhteistyökumppaneiden kanssa kävimme yhdessä läpi suunnitelman (Liite 1, Liite 2). Viimeisessä tapaamisessa hioimme kysymykset päiväkodin tarvetta vastaaviksi ja jaoimme vielä viimeiset vastuu alueet. Pois syrjästä -hanke vastasi kahvituksen järjestämisestä ja kutsujen lähettämisestä (Liite 3). Kutsuihin lisättiin ilmoittautumisosoite, jotta voitaisiin kartoittaa, kuinka monta vanhempaa on osallistumassa iltaan. Päiväkoti vastasi materiaaleista sekä tiloista. Materiaaleina oli: pahvi arkkeja, post it -lappuja sekä erilaisia kyniä. Tilana toimi Metsätähdenpäiväkodin Kurujen osasto. Tutkijana vastasin kysymysten valmisteluista, palautelomakkeiden tekemisestä, sekä niiden tuomisesta paikalle (Liite 4, Liite 5).

Ennen illan alkua, kirjasin pahveille kysymykset ja numeroin ne. Järjestelin myös tilan pöydät siten, että jokainen ryhmä mahtuisi työskentelemään.

Vanhempia ilmoittautui iltaan kahdeksantoista, joista kaksi perui. Vanhempainiltaan paikalle saapui ilmoittautuneista vain yhdeksän vanhempaa. Ilta meni suunnitellun rakenteen mukaisesti. Vanhempien jako ryhmiin toteutui pienemmän ryhmäkoon jaon mukaisesti.

Aluejohtaja painotti puheessaan sovittuja asioita, sekä esitteli paikalla olijat. Sen lisäksi hän kertoi päiväkodin kiusaamissuunnitelmasta ja sen tarkoituksesta. Alustajan näkökulmana toimi ennaltaehkäisy, mistä niin kutsutut kiusaamistilanteet voivat johtua sekä mihin asioihin kuuluu puuttua. Puheessaan hän painotti tunteiden tärkeyttä ja niiden ohjaamista sekä tunnistamista. Kuten työssä on aiemmin tullut ilmi, on tärkeää tunnustaa ilmiön olemassa olo, sekä miettiä yhdessä, mistä tilanteet kumpuavat ja miten niitä ratkaistaan.

Tutkijan roolissa seuraavaksi Learning Cafe -metodia hyödyntäen (Luku 7, 7.1) jaoin vanhemmat ryhmiin jaolla kolmeen, sillä vanhempia osallistui alle 20. Asetin kuhunkin pöytään teeman mukaiset kysymykset (Liite 4). Numeron yksi saaneet työskentelevät ensin numero yksi teeman äärellä, numeron kaksi saaneet kakkosen äärellä ja kolmosen numero kolme äärellä.

Jokaisessa pöydässä istui yksi päiväkodin omasta henkilökunnasta ja hänen tehtävänsä oli toimia kirjurina. Tarkoituksena oli, taata työntekijän mahdollisuus kuulla vanhempien ääneen sanomat asiat ja täydentävän näillä vaikutteilla omaa työskentelytapaansa. Kun ryhmä oli työskennellyt melkein 15min, heitä varoitettiin ajan loppumisesta. Pois syrjästä -hankkeen työntekijä, jolla kokemusta aikaisemmista vanhempainilloista suosittelee kyseistä tapaa.

Tutkijana kiersin yhdessä Pois syrjästä -hankkeen työntekijän ja päiväkodin aluejohtajan kanssa pöydissä kuuntelemassa tuotoksia. Jos kysymystä oli vaikea saada auki, autoimme ongelmakohdissa ja yritimme herätellä keskustelua. Tutkijan roolissa ohjaukseni oli vakaa sekä selkeä. Ohjasin siten, että ohjeistus oli riittävän kattavaa sekä ymmärrettävää.

Kun kaikki ryhmät olivat kiertäneet jokaisen teeman lävitse, vanhemmat saivat tilaisuuden nostaa esille tärkeimmäksi kokemansa kohdat pluspisteiden avulla. Kukin vanhempi sai jokaista teemaa kohden kolme pluspistettä. He saivat antaa kolme pluspistettä per kysymys parhaimmille ajatuksille tai ideoille jota kysymykseen oli vastattu. Näin jokainen vanhempi saa mahdollisuuden arvioida mitkä itse kokee teeman sisällä tärkeimmiksi ajatuksiksi ja antaa niille ajatuksille pluspisteen. Eli kolme pluspistettä per vanhempi per teema. Kun jokainen oli antanut pluspisteensä, purettiin työ keskustelemalla ensin mitkä ajatukset nousivat tärkeimmiksi, tämä nousi pluspisteiden kautta, ja mitä muita tärkeitä asioita tuotoksiin tuli. Purun jälkeen tutkijana jaoin palautelomakkeen (Liite 5), kiitimme yhdessä vanhempia sekä otimme vastaan vielä esille tulevia kysymyksiä.

9 OSALLISUUTTA EDISTÄVÄN VANHEMPAINILLAN TULOKSET

Tämän osion on tarkoitus konkreettisesti selventää Learnig Cafe -metodilla tehtyjen kysymysten (Liite 4) vastauksien määrää ja mitä osioita vanhemmat kokivat tärkeäksi. Tuloksia tarkastellessa huomaa, miten jotkut asiat nousivat selkeästi esille ja miten jotkut teemat tuottivat eniten vastauksia. Lähtökohtaisesti ryhmä osallistui hyvin aktiivisesti sekä tuotti runsaasti puhetta. Ilta tutkimukseen osallistuneen ryhmän näkökulmasta oli onnistunut. Palaute, joka kerättiin illan päätteeksi, oli positiivista sekä antoi kuvan osallistumisen tärkeydestä.

9.1 Vanhempainillan teemojen tulokset

Teema numero 1: Mikä on mielestäsi kiusaamista, jota päiväkodissa voi tapahtua? Miten reagoisit jos saisit tietää, että lapsesi kiusaa tai on kiusattu?

Learning Cafe -metodilla toteutetun kyselyn (Liite 4) teema yksi tuotti 18 vastausta joista 10 vastausta kohdistui kiusaamiseen ja 8 vastausta kohdistui reagoimiseen.

Kiusaamiseksi koettiin;

- Fyysinen toiminta (2 vastausta): töniminen ja tavaran toiselta ottamisen ilman lupaa.
- Psyykinen toiminta (6 vastausta): leikkien ulkopuolelle jättö, nimittely, matkiminen, selän takana juoruilu, lapsi ei saa olla oma itsensä ja yleinen vallan käyttö, jonka nähtiin ohjaavan toista kiusantekoon.
- Lapsen oma kokemus (2 vastausta): mitä ei haluaisi itselleen tapahtuvan sekä mikä vain mikä aiheuttaa paha mieltä tai siitä jää paha maku suuhun.

Reagoinnista esille nousivat;

- Vanhempien ja henkilökunnan reagoinnin tärkeys (2 vastausta). Yli reagoiko vai vähätteleekö tilannetta esim. vanhemman näkökulmasta, jos kiusattuna oma lapsi niin ylireagoiko tai jos kiusaajana oma lapsi niin vähätteleekö.
- Henkilökunnan ja vanhempien usko kiusaamisen tapahtumiseen (1 vastaus) ja vanhemman vakavasti asian ottaminen oman lapsen kohdalla (1 vastaus).
- Vanhempien omien tunteiden tunnistaminen ja tunnustaminen (1 vastaus) esimerkiksi kertomalla: "Tuntuu pahalta, kun oma lapsi jää ulkopuolelle".
- Vuorovaikutuksen tärkeys lapsen kanssa (1 vastaus). Kerrotaan lapselle miltä tuntuu, kun jää ulkopuolelle tai kun ottaa toisen tavaran.
- Henkilökunnan ja vanhempien roolien tärkeys (3 vastausta). Avoimuus tapahtumista ja yhteinen vuorovaikutus koettiin tärkeäksi. Päiväkodin henkilökunnalla ja vanhemmilla oltava rohkeus puuttua kiusaamiseen.

Esille pluspisteiden kautta nousi neljä tärkeintä ajatusta:

"Lapsi ei saa olla sellainen kuin haluaa/ tai on, ryhmässä ollessaan olla turvallisesti omissa rajoissaan tai tavoissaan." (7 pluspistettä)

"Aikuisilla oltava rohkeutta puuttua kiusaamiseen" (7 pluspistettä)

"Toive että reagoisin kiusaamiseen ilman suuria tunteita realistisesti" (5 pluspistettä)

"Lapselle selitä miltä toisesta tuntuu ulkopuolisuus tai tavaran ottaminen" (4 pluspistettä)

Tutkijana huomasin Learnin Cafe -metodilla toteutettua teemaa yksi kootessani, että kuten luvussa 6 ja sen ala luvuissa todettiin, myös vanhemmat jaottelivat kiusaamisen kolmeen alueeseen: fyysiseen -, psyykkiseen - sekä omaan kokemukseen. Teoria tuki siis käytäntöä ja epäselväksi ei jäänyt, että vanhemmat selkeästi tiedostivat, mitä alueita kiusaamiseen kuuluu. Vanhemmat selkeästi lähestyivät teemaa myös lapsen sosi-

aalisen vuorovaikutuksen puutteellisuuden näkökulmasta, sillä vastaukset olivat selvästi aseteltu lasten ikätasoon sopivan käyttäytymisen mukaisesti. Tämä tuli esille myös reagoinnin näkökulmia tarkasteltaessa, sillä se korosti vanhempien ja henkilökunnan kasvatus vastuuta. Tutkijana yllätyin, vaikka teoria tätä tukikin, miten vanhemmat korostivat omaa kasvatusvastuutaan. Monesti media ja jotkut teoriaosuudet antavat ymmärtää, että vanhempien oman vastuun tiedostaminen on jäänyt taka-alalle ja heidän on helpompi niin kutsutusti sysätä vastuu varhaiskasvatusyksikölle. Näin selkeästi tämän ryhmän sisällä ei ollut, vaan enemmänkin vastauksista kuului tietämys omasta lapsesta, hänen käyttäytymistavoistaan ja siitä miten toimia kyseisissä tilanteissa.

Teema numero 4: Minkälaisia toimenpiteitä tai puuttumista odotat henkilökunnalta ja muilta vanhemmilta? Minkälaisia asioita haluat otettavan huomioon tämän päiväkodin kiusaamissuunnitelmassa?

Learning Cafe -metodilla toteutetun kyselyn (Liite 4) teema kaksi tuotti 20 vastausta joista 9 vastausta käsitteli toimenpiteitä ja puuttumista, ja 11 vastausta kiusaamissuunnitelmaa

Toimenpiteistä ja puuttumisesta esille nousivat:

- Avoimuus ja tasa-arvoisuus (3 vastausta). Tärkeäksi koettiin, että keskustellaan ja käydään läpi molempien osapuolten kanssa asiaa jota tarvitsee selvittää. Vanhemmat kuuntelevat avoimina mitä päiväkodin henkilökunta kertoo lapsen päivästä. Kaikkien mielipiteet otetaan huomioon, eikä aikuinen tee omaa tulkintaa tilanteesta.
- Tiedon välitys (3 vastausta). Vanhempia ei aina tunne, mutta on tärkeää, että tieto erilaisista tilanteista ja lapsien keskinäisestä kommunikoinnista tulee aina kotiin. Henkilökunta kertoo ryhmän dynamiikasta ja muutoksista joita päiväkodissa tapahtuu.
- Puuttumisen tärkeys (2 vastausta). On tärkeää, että aikuinen aina puuttuu tilanteisiin ja ne selvitetään. Ei kielletä, että kiusaamista tapahtuu.

- Ulkopuolinen apu (1 vastaus). Rohkeasti sekä vanhemmat, että henkilökunta ottavat tarvittaessa ulkopuolista apua vastaan.

Kiusaamissuunnitelmassa otettavan huomioon:

- Toimenpide- ja puuttumiskäytännöt sekä muut käytänteet (2 vastausta) esimerkiksi synttärikutsujen jakamiskäytäntö koettu hyväksi
- Vanhempien suhtautuminen asiaan (2 vastausta). Jos lapsilla kinaa keskenään haetaan yhdessä ratkaisuja asiaan. Vanhemmat arjessa hetkellisesti enemmän läsnä.
- Ymmärretään, että kaikkien lapset voivat kiusata (1 vastaus).
- Ikäryhmien huomioon otto ryhmän sisällä ja miten se tapahtuu (1 vastaus).
- Lapsen yksilöllisyys (1 vastaus).
- Lapselle kerrotaan mitä saa ja mitä ei saa tehdä (1 vastaus), esimerkiksi mistä toiselle tulee paha mieli.
- Lasta ohjataan miten kuuluu käyttäytyä (1 vastaus), esimerkiksi toiselle huutelu saattaa tuntua kaverista ikävältä.
- Satuja luetaan ja niistä keskustelemalla opitaan mukavalla tavalla (1 vastaus).
- Lapselle kerrotaan kun hän pohtii omaa toimintaansa, että teko oli väärä, mutta lapsi itsessään on hyvä ja tärkeä (1 vastaus).
- Kiusaamissuunnitelmaa käydään säännöllisesti läpi ja sitä arvioidaan sekä kehitetään (2 vastausta). Kerran laadittu ei riitä vaan sen kuuluu seurata osana arkea. Suunnitelma ei jää vain puheen tasolle, vaan se otetaan myös osaksi omaa toimintaa.

Esille pluspisteiden kautta nousi neljä tärkeintä ajatusta:

"Tärkeää, että aikuiset aina puuttuvat tilanteisiin ja ne selvitetään! Ei kielletä, että kiusaamista on." (9 pluspistettä)

"Lapsille kerrotaan mitä ei saa tehdä, mistä toiselle tulee paha mieli" (5 pluspistettä)

"Vanhempien oma suhtautuminen asiaan: jos meidän lapsilla kinaa keskenään > haetaan yhdessä ratkaisua > vanhemmat hetkellisesti enemmän läsnä" (5 pluspistettä)

"Tärkeää, että keskustellaan. Molempien osapuolten mielipiteet huomioon = aikuinen ei tee omaa tulkintaa" (4 pluspistettä)

Kun kokosin, Learning Cafe -metodilla toteutettua teemaa kaksi, huomasin miten teoria tuki käytäntöä. Kuten teoriassa, myös vanhemmilla heräsi ajatuksia, siitä miten tärkeää on kaikkien osapuolten kuuleminen, asioiden selvittäminen ja avoimuus. Tässä osiossa selvästi kuvastui kasvatuskumppanuuden ja yhteistyön tärkeys. Yllättävää tutkijana oli, että vanhemmat eivät pelänneet ehdottaa myös ulkopuolisen avun ottamista vastaan ja enemmänkin toivoivat sitä. Vastaukset oli rakennettu kasvatuskumppanuus ajattelumallin mukaisesti, ja vanhemmat selkeästi tuottivat ajatuksia millaista yhteistyötä jatkossa haluavat, jos vastaavanlaista ei aikaisemmin ollut. Ratkaisumallit ongelmatilanteen selvittelyyn olivat selkeitä ja realistisia.

Teema numero 3: Miten itse voisin jatkossa osallistua enemmän päiväkodin arkeen? Miten omalla kasvatuksellani voin ohjata lastani ratkaisemaan pulmatilanteita?

Learning Cafe -metodilla toteutetun kyselyn (Liite 4) teema kolme tuotti 26 vastausta joista 14 vastausta kohdistu omaan osallistumiseen ja 12 vastausta kasvatukselliseen ohjaukseen.

Omasta osallistumisesta esille nousivat:

- Oman aktiivisuuden tärkeys (3 vastausta). Vanhemman aito kiinnostus lapsen päivää kohtaan ja viikko ohjelman luku sen lisäksi muistaa huolehtia lapsen lokeron siisteydestä ja muista tarvittavista päivän tarvikkeista.
- Oman vuorovaikutuksen tärkeys (5 vastausta). Vanhempi muistaa kertoa avoimesti kotona tapahtuneet asiat, erilaiset muutokset ja muut lapsen elämään liittyvät asiat. Keskustele ja kyselee aktiivisesti lapsen päivästä ja sen tapahtumista päivittäin.

- Henkilökunnan ja vanhempien keskinäisen vuorovaikutuksen tärkeys (3 vastausta). Avoin keskustelu henkilökunnan ja vanhempien välillä nähtiin tärkeänä sekä henkilökunnan aktiivinen kertominen ja keskustelu lapsen päivästä hänen vanhemmilleen nousivat esille.
- Puheeksi ottamisen tärkeys (2 vastausta). Kerrotaan avoimesti päiväkodissa mitä lapsi on kertonut kotona. Vaikeassa kiusaamistilanteessa tilanteen selvityksessä vanhemmat mukana keskustelussa.
- Henkilökunnan tärkeys (1 vastaus). Henkilökunta voi omalla toiminnallaan osallistaa vanhempia esim. antamalla vinkkejä mihin vanhemmat voisivat osallistua.

Kasvatuksellisesta vastuusta esille nousivat:

- Oman esimerkin tärkeys. Lapselle näytetään miten pyydetään anteeksi ja opetetaan anteeksi pyytämistä. Pulmatilanteiden ratkaisussa oman esimerkin tärkeys huomioidaan.
- Lapsen kokemuksen ja tunteiden sallinta. Yhdessä luodaan ympäristö jossa lapsi voi rohkeasti kertoa asioistaan ja pyytää apua. Tunteet sallitaan ja niistä keskustellaan: miten käsitellä ja mietitään yhdessä miltä toisesta tuntuu. Lapsen kokemusta kiusatuksi tulemisesta ei vähätellä ja asia selvitetään yhdessä päiväkodin kanssa.
- Vuorovaikutuksen harjoittelun tärkeys. Keskustelutaitoja opetellaan kotona, ja kerrotaan lapselle, miksi näin toimitaan, esimerkiksi pyydetään anteeksi.
- Pettymyksistä selviämisen harjoittelun ja siinä tukemisen tärkeys. Aikuisen on hyvä muistaa että paha mieli ei ole pysyvä vaan se menee hetkenpäästä ohi. Yhdessä harjoitellaan tavaroiden jakamista sekä oman vuoron odottelua.
- Oman rauhallisuuden tärkeys
- Oman rajallisuuden tunnistaminen ja tunnustaminen. Aikuisen on joskus vaikea tulkita lapsen tunteita, avun pyytäminen esimerkiksi päiväkodista ja yhdessä asioiden pohtiminen luo turvallista ympäristöä lapselle.

Esille pluspisteiden kautta nousi neljä tärkeintä ajatusta:

"Avoin keskustelu vanhempien ja pk:n henkilökunnan kesken" (7 pluspistettä)

"Selitä lapselle miksi näin tehdään esim. anteeksi pyytäminen" (6 pluspistettä)

"Lapsen tunteet sallitaan. Miten niitä käsitellään - Mieti miltä toisesta tuntuu" (5 pluspistettä)

"Keskustelut päivästä. Päivittäin" (4 pluspistettä)

Learning Cafe -metodilla toteutettua teemaa kolme kootessani huomasin, miten tärkeää kysymysten yhdessä tekeminen ja teorian ottaminen kysymyksiin oli kaiken kaikkiaan ollut. Tutkijana sain teoriaa tukevia vastauksia, jotka vahvistivat toisiaan. Puheentasolla monesti kuulee, ettei vanhempia kiinnosta osallisuus, mutta teoria ja kysymysten mielenkiinto todistavat väitteen vääräksi, ainakin tämän kyseisen ryhmän kohdalla. Vanhemmat nimenomaan monesti toivoivat keskustelua sekä avoimuutta ja tämä tuli esille myös ylemmissä teemoissa. Vanhemmat selkeästi halusivat lisää osallistavuutta, varsinkin käsiteltäessä vastaavanlaisia ongelmatilanteita. Hyväksi nähtiin yhdessä tilanteiden purku ja selkeä tiivis yhteistyö. Vanhemmat monesti painottivat oman aktiivisuutensa tärkeyttä ja sitä miten heidän tulee kertoa kotona tapahtuvista asioista, vaikka se olisi vaikeaa.

9.2 Palaute

Kuten Vilkka (2006, 2007) toteaa, tutkija tekee havaintoja omien aistiensa ja astinhavaintojensa kautta, jolloin tutkimus saattaa jäädä tutkijan omien näkökulmien takia vajavaiseksi. Tämän takia on tärkeää pyytää asiakas palaute, jolla voidaan mitata tutkimuksen kannattavuutta. Tutkimuksen kohde voi myös tällä tavoin vaikuttaa jatko menettelytapoihin ja pääsee osallistumaan tutkimukseen. Palautteen pyytäminen, siinä missä laadullinen kysely on myös osallistamisen yksi keinoista.

Tutkijana näin tärkeänä edellä mainitun syyn vuoksi pyytää palautetta. Palaute oli myös arvokasta henkilökohtaisen kehityksen näkökulmasta. Tämän lisäksi siitä myös pystyisi näkemään onko osallistaminen tärkeää vanhemmille. Palautteen tulokset (Liite 6) olivat positiivisia ja niistä näki selvästi, kuinka tärkeänä vanhemmat pitivät osallistumismahdollisuutta kiusaamissuunnitelman tekemiseen. Palautteessa välittyi viesti siitä, miten tällä tavalla toteutettuja vanhempainiltoja voisi olla enemmän. Tämän lisäksi heillä oli myös toive, että iltoihin saataisiin jatkossa enemmän vanhempia.

Kirjallisen palautteen lisäksi tutkijana koin suullisen palautteen hyvin tärkeäksi. Suullista palautetta annettiin toiminnan aikana ja sen jälkeen. Mielestäni juuri tällaisista hetkistä henkilökunta voi ammentaa itselleen niitä tärkeitä tiedon muruja. Myös oma-kohtaisesti palaute oli tärkeää sillä siitä vahvistui omat ohjaajan sekä vuorovaikuttajan taidot. Toimintaan osallistuvat kokivat myös vastavuoroisen palautteen tärkeänä. Tämän vuoksi olikin ehdotonta kehua ja kiittää kaikkia aktiivisesta osallistumisesta ja antaa kaikille positiivista palautetta.

10 POHDINTA

Opinnäytetyötä tehdessäni olen huomannut, miten tärkeää vanhempien läsnäolo päiväkodin arjessa on. Materiaalit ovat todistaneet toisensa jälkeen, millainen ennaltaehkäisevä aspekti sillä on niin lapsen tulevaisuuden, että perheen hyvinvoinnin kannalta. Kun vanhemmat saavat olla läsnä ja osallistuvat, he saavat siitä aivan uudenlaisia voimavaroja ja työkaluja omaan kasvatukseensa. Tulevaisuuteen suuntaavassa ajattelussa on täten ehdottomasti ratkaisevaa, että vastakkainasettelusta luovuttaisiin ja perhe nähtäisiin osana päiväkotia.

Tutkijana koin, että osallistuminen vanhempainiltaan ei ollut vielä riittävän houkuttelevaa. Tutkijana uskon vanhempien markkinoivan kyseisen metodin mukaan toteutettua iltaa toisilleen, joka taas tuottaa lisää halukkaita osallistumaan tulevaisuudessa.

Selkeästi luentopitoinen malli olisi ollut vanhempien mielestä ”tylsä” ja vanhempainiltoihin itse osallistuneena olen huomannut, miten kyseinen vanhempainilta malli ei juurikaan herätä keskustelua. Osallistavan illan aikana taas keskustelu oli hyvin aktiivista ja esille nousi monia hyviä näkökulmia, jotka konkretisoivat illan teemaa. Opinnäytetyö tukee osallistavuuden positiivisuutta ja toimivuutta työkaluna, jota tulisi käyttää useammin, tutkijana koen myös asian tärkeäksi. Henkilökunnan on hyvä muistaa, että todellista ammattitaitoa on rinnalla työskentely vanhemman kanssa, sillä he ovat oman lapsen asiantuntijoita.

Osallisuus myös takaa sen, että kysymyksiin vastataan. Monesti kyselyt toteutetaan lomakkein, joissa vastaamisprosentti saattaa jäädä suppeaksi. Kyselyitä on usein ja ne eivät herätä keskustelua. Osallisuus, teemojen ympärillä jotka vaativat päivittämistä tai kehittämistä on tällöin positiivista, sillä siinä varmasti saa vastauksen ja palauteenkin saaminen on helpompaa.

Palaute nähtiin aiheelliseksi kerätä heti illan päätteeksi ja Pois syrjästä -hanke muodosteli vielä henkilökunnalle oman palautteen myöhempään vaiheeseen. Palautteen tekeminen ja ottaminen oli sovittu jo etukäteen ja se luotiin yhdessä päiväkodin henkilökunnan, hankkeen työntekijän sekä oman itseni voimin. Palaute muodostettiin yksinkertaiseksi sekä pääpointin sisältäväksi. Palaute (Liite 6) oli positiivista sekä antoi kuvan osallistumisen tärkeydestä.

Tästä yhteenvedona voi siis päätellä, että tutkimus koettiin tärkeänä ja Learning Cafe -metodi toimi kyseisessä päiväkodissa. Iltoja toivottiin lisää ja koska vanhemmat tuottavat illan jälkeenkin puhetta asioista, se lisää iltaan ei osallistuvien kiinnostusta osallistua seuraavalla kerralla. Opinnäytetyö selkeästi siis korostaa, miten vanhemmat haluavat aktiivisesti kuulua lapsensa arkeen ja miten positiivisena vaikuttamisen mahdollisuus nähdään.

Muistan entisissä työpaikoissani saaneeni välillä kommentteja, miten Sosionomi AMK ei ole yhtä tärkeä ammatti päiväkodissa, koska emme voi toimia virallisesti opettajina. Oman näkemykseni mukaisesti myös lapsen kohtaaminen ja ohjaaminen sosiaalisissa tilanteissa on yhtä tärkeää kuin pedagogiset taidot. Oman näkemykseni mukaan lastentarhanopettajilla ei ole aina näkemystä lapsesta kokonaisvaltaisena olentona, kun

taas Sosionomi AMK ymmärtää lapsen ympäristön vaikutukset ja näkee perheen tärkeänä osana päiväkodin arkea ja sisällyttää siihen täten vahvaa yhteistyötä perheen kanssa. Tutkimukseni onkin osoittanut, miten perheen kokonaisvaltainen mukaan ottaminen parantaa päiväkodin sisäistä toimivuutta, lapsen hyvinvointia, lisää ammatillisuutta ja luo turvallisen symbioosin lapsen ympärille.

Nykyhetkenä tulevien kollegojen kanssa keskustelleena, erilaisia lehtiartikkeleita lukeena sekä myös vanhoja ja uusia kirjamateriaaleja läpi kahlanneena, voin todeta, ettei osallisuus ole uusi ilmiö. Eri vuosina se on näyttäytynyt hieman erilaisin tavoin. Nykyhetkenä tämän tutkimuksen vahvistamana koen, että vanhemmat haluavat osallistua päiväkodin arkeen ja mielestäni se on hyödyllistä sekä sitä pitäisi enemmän sallia. Koen, että tulevaisuudessa päiväkodin rakenteet tulevat muuttumaan yhä kasvavammissa määrin myös perhettä tukevaksi organisaatioksi. Nykyhetken päiväkotimalli itsessään tarvitseekin mielestäni ravistelua.

Haluan loppukaneettina todeta itseni tullee vakuuttuneeksi tätä työtä tehdessäni miten tärkeää osallistaminen on nimenomaan lapsen edun ja hyvinvoinnin kannalta, joten voin lämpimästi suositella varhaiskasvatusympäristöjä ottamaan vanhemmat mukaan toimintaansa.

LÄHTEET

Alapappila, A., Borodulin, K., Mäkinen, T. & Tammelin T. 2015. Lastenneuvolankäsikirja. Fyysinen aktiivisuus. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. viitattu 26.10.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/lastenneuvolakasikirja/ohjeet-ja-tukimateriaali/menetelmat/hyvinvointi-ja-terveystottumukset/fyysinen-aktiivisuus>

Cantell, H. 2010. Ratkaiseva vuorovaikutus: kasvatuksellisia kohtaamisia lasten kanssa. PS-kustannus. Jyväskylä.

Gyekye, M. & Nikkilä, P. 2015. Arviointiympyrä – Oppimisen mahdollisuudet näkyviin. Pedatieto Oy. Vantaa.

Halme, N., Perälä M-L. & Vuorisalmi, M. 2014. Tuki, osallisuus ja yhteistoiminta lasten ja perheiden palveluissa - Työntekijöiden näkökulma. PDF. ISBN 978-952-302-110-5. Terveiden - ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki.

Hartas, D. 2014. Parenting, family policy and children's well-being in unequal society: a new culture war for parents. Palgrave Macmillan. Hampshire

Hujala, E. & Turja, L. 2011. Varhaiskasvatuksen käsikirja. PS-kustannus. Juva.

Kantonen, J. & Pennanen A. 2010. Yhteistyöllä lapsen parhaaksi - Päivähoidon ja lastensuojelun perhetyön yhteistyö Raumalla. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Sosiaali- ja kasvatusalan suuntautumisvaihtoehto. Sosionomi (AMK). Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diak Länsi. Pori.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta: opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Stakes. Helsinki.

Keskinen, M & Virjonen, H. 2004. Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Tammi. Helsinki.

Ketola, K & Lång, T. 2011. Kiusaamisen ehkäisy päiväkotikiinnittämisen. Sosiaalialan koulutusohjelma. Sosiaalipedagogiikan suuntautumisvaihtoehto. Sosionomi (AMK). Satakunnan ammattikorkeakoulu. Pori. Viitattu 25.07.2015. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201105117426>.

Kirves, L. & Stoor-Genner, M. 2010. Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa: kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman laatiminen. PDF. ISBN 978-952-5641-37-0. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Folkhälsan. Helsinki.

Lahtinen, P & Virtainlahti, S. Learning Cafe -menetelmä johtamisen ja kehittämisen apuvälineenä. Viitattu: 18.10.2015. http://www.lpt.fi/tykes/methods_docs/learning_cafe_menetelmakortti.pdf

Leinonen, J., Purola, K., Rautavaara-Hämäläinen, M. & Venninen, T. 2011. ”Lähes aina haettaessa sanotaan, että ihan ok päivä - mitä se lopulta tarkoittaa?": lasten vanhempien ja henkilökunnan osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. PDF. ISBN 978-952-5616-45-3. Socca - Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. Helsinki.

Lämsä, A-L. 2013. Verkosto vahvaksi: toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. PS-kustannus. Jyväskylä.

Miller, S. 2010. Supporting Parents: Improving outcomes for children, families and communities. Open University Press. United Kingdom. Viitattu: 18.10.2015. <http://site.ebrary.com.lillukka.samk.fi/lib/SAMK/reader.action?docID=10441954>

Opetushallituksen www-sivut. Swot-analyysi. Viitattu: 18.10.2015. http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/laadunhallinnan_tuki/wbl-toi/menetelmia_ja_tyovalineita/swot-analyysi

Päiväkotikiinnittämisen Metsätähden kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma 26.02.2015. Ulvilan kaupunki.

Päiväkotikiinnittämisen Metsätähden varhaiskasvatussuunnitelma 2015. Ulvilan kaupunki.

Päiväkoti Metsätähden www-sivut. Päiväkoti Metsätähti – Jokainen lapsi saa elämän eväitä tulevaisuuteen. Ulvilan kaupunki. Viitattu 19.07.2015. www.ulvila.fi/edu/?k=18

Ramaekers, S. & Suissa, J. 2012. The claims of parenting: reasons, responsibility and society. PDF. e-ISBN: 978-94-007-2251-4. Springer. New York.

Repo, L. 2013. Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy. PS-kustannus. Jyväskylä.

Ulvilan kaupungin www-sivut. Ulvilan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. Ulvilan kaupunki. Viitattu 19.07.2015. http://www.ulvila.fi/asiakirjat/pub/%7B6B1605A2-826D-4154-ACCDE690E3EFA9FA%7D_Varhaiskasvatussuunnitelma_2012.pdf

SATSHP:n www-sivut. Pois syrjästä. Satakunnan Sairaanhoidopiirin kuntayhtymä. Pori. Viitattu 20.07.2015. <http://www.satshp.fi/tutkijoille/tutkimus-ja-kehittamistoiminta/kaynnissa-olevat-hankkeet/poissyrjasta/Sivut/default.aspx>

SATSHP:n www-sivut. Tarkennettu toimintasuunnitelma. Länsi-Suomen Kaste -hanke 2014-2016. Pois syrjästä. Viitattu 20.07.2015. <http://www.satshp.fi/tutkijoille/tutkimus-ja-kehittamistoiminta/kaynnissa-olevat-hankkeet/poissyrjasta/Documents/Tarkennettu%20toimintasuunnitelmataulukko%20c%20verkostomainen%20yhteisty%C3%B6.pdf>

STAKES 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Gummerus Kirjapaino Oy. Saarijärvi. Viitattu 26.10.2015. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>

Varhaiskasvatuslaki. 1973 L 19.1.1973/36 muutoksineen. Viitattu 27.06.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>.

Vilkka, H. 2007. Tutki ja mittaa: määrällisen tutkimuksen perusteet. PDF. ISBN 978-951-26-5641-7. Tammi. Helsinki.

Vilkka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. PDF. ISBN: 951-26-5593-4. Tammi. Helsinki

LIITTEET

Liite 1. MUISTIO 1.

Liite 2. MUISTIO 2.

Liite 3. Vanhempainillan kutsu ja ohjelma

Liite 4. Learning Cafe -metodilla tehdyt kysymykset

Liite 5. Palautepohja

Liite 6. Palautteen tulokset

MUISTIO 1.

MUISTIO

04.03.2015

Paikka: Ulvilan varhaiskasvatus johtajan toimisto

Aika: 04.03.2015 klo 9- 10:15

Läsnä: Raija Ala-Jaakkola, aluevastaava ja päiväkodin johtaja
Ulvilan varhaiskasvatuksen eri yksiköiden työntekijät
Noora Kinnunen, sosionomiopiskelija, Samk
Riitta Nieminen, Pois syrjästä - hanke

Tapaamisen tarkoituksena oli sopia yhteistyöstä sekä kuulla minkälaisia toiveita Opin-
näytetyötä ajatellen yhteistyökumppanilla olisi. Tapaamisen aikana sovittiin, että to-
teutettaisiin vanhempainilta Metsätähden päiväkodissa. Aluevastaava koki kiusaami-
sen olevan nyt tapetilla ja kertoi päiväkotien valmistelevan yhteistä kiusaamissuunni-
telmaa, yhdessä henkilökunnan kanssa hän toivoi illan teeman paneutuvan tähän asi-
aan. Toiveena oli, että ilta saisi aikaan kiusaamisen puuttumisen toimintamallin ja siinä
olisi ennaltaehkäisevä aspekti. Sovittu, että illan tuotoksia voi hyödyntää kiusaamis-
suunnitelman tekemisessä joka yhtenäistää heidän malliaan ja tuo vanhempien näkö-
kulmaa siihen. Kysymyksiä joita tapaamisessa esitettiin: Minkälaisia vanhempain ryh-
miä lähtisi muodostamaan ja mitä työkaluja käytetään? Tavat? Miten puututaan ja mi-
ten sitoudutaan siihen, että malli yhtenevä? Mitä tarkoittaa osallistaminen käytän-
nössä? Miten lapsi saatetaan sisään ryhmään ja miten opettaa sosiaalisia taitoja? Miten
saadaan vanhemmat innostumaan mukaan? Mikä saa osallistumaan vertaistapaamisiin
ja mikä saa osallistumaan?

Tarkoituksena seuraavaksi tuottaa opinnäytetyö joka vastaa esitettyihin kysymyksiin
ja opinnäytetyöhön sisällyttää vanhempainilta jonka näkökulma on ennaltaehkäisevä:
Illan tarkoituksena on osallistaa vanhempia ja antaa heille puheenvuoro. Sovittu että
illassa luennoitsija joka tulee Pois syrjästä -hankkeen kautta ja luennoitsija on kuraat-
tori tai vastaava. Puhuttu, että olisi hyvä, jos olisi motivoiva ja innoittava luento jossa

positiivinen ote ja se ohjaa kasvatusta. Aikataulullisesti teorian pitää olla valmista syyskuun 1 tai 2 viikolla ja vanhempainilta olisi samoihin aikoihin.

Sisältöä ja sen toteutumista sovittiin, että mietitään yhdessä aluevastaavan kanssa.

MUISTIO 2.

MUISTIO

18.08.2015

Paikka: Päiväkoti Metsätähti, Ulvila

Aika: 18.8.2015 klo 9-10.15

Läsnä: Raija Ala-Jaakkola, aluevastaava ja päiväkodin johtaja

Pauliina Pälsi, Kurret

Heli Hjulgren, Siilit

Eija Laihomäki, Puput

Noora Kinnunen, sosionomiopiskelija, Samk

Riitta Nieminen, Pois syrjästä -hanke

Palaverin tarkoituksena oli suunnitella 8.9. olevaa vanhempainillan käytännön rakenteita. Kurret-ryhmässä on 3-6 -vuotiaita lapsia 16, Siileissä 17 ja Pupujen ryhmässä 21. Kaikkien kolmen ryhmän vanhemmat oli päädytty ottamaan vanhempainiltaan mukaan. Vanhempainilta on osana Noora Kinnusen opinnäytetyötä sekä vanhempien osallistamista ryhmäkohtaisten kiusaamissuunnitelmien laatimiseen. Tavoitteena on yhteistyön kehittäminen vanhempien ja päiväkodin välillä.

Esiteltiin alustavasti laadittua illan ohjelmarunkoa. Tarkoituksena oli yhdessä miettiä siihen tarvittavat muutokset. Illan kestoksi sovittiin kaksi tuntia ja ohjelmarunko seuraavanlaiseksi:

Päivä ja aika: 8.9.2015 klo 18–20

Paikka: Päiväkoti Metsätähti

1. Illan avauspuheenvuoro/Raija Ala-Jaakkola, n. 10 min.
2. Alustus/ psykologi Suvi Heino, n. 25 min.
3. Ryhmätyön esittely toteuttaminen/ Noora Kinnunen, n. 60 min.
4. Ryhmätöiden purku, n. 20 min.
5. Palautelomakkeiden täyttäminen, n. 5 min.

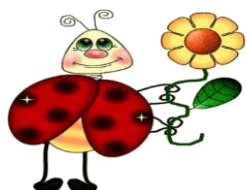
Keskusteltiin kahvitarjoilun mahdollisuudesta. Ulvilan kaupunki on tehnyt päätöksen, että vanhempainilloissa voidaan järjestää tarjoilu, jos lapset leipovat. Koska päiväkodin ryhmillä on perinteinen vanhempainilta seuraavalla viikolla, ovat jo suunnitelleet tarjoilun järjestämisen siihen, luvattiin selvittää hankkeen mahdollisuutta järjestää tarjoilu. Kahvitus ajateltiin heti alkuun, jolloin se sopisi luontevasti illan ohjelmaan.

Palaverissa muotoiltiin myös kysymyksiä ryhmäkeskusteluihin. Sovittiin, että kirjurina toimivat päiväkodin henkilökunnan edustajat, jotka esittelevät lopuksi ryhmätöiden tärkeimmiksi nousseet asiat, joista tarkoitus vielä herättää yhteistä keskustelua. Läsnä olevien vanhempien määrän mukaan muodostetaan ryhmät, joita voi olla 3 tai 6.

Suunnitelma:

- Riitta ja Noora laativat kutsun iltaan. Kutsuun laitetaan ilmoittautumisvelvoite 31.8.mennessä. Tarvittaessa päiväkodin henkilökunta voi vielä muistuttaa ja kannustaa vanhempia osallistumaan.
- Kahvitarjoilu järjestyy hankkeesta
- Paikalla oltava viimeistään klo 17.15, jotta järjestelyt saadaan valmiiksi klo 18 mennessä.
- Ajankulusta huolehtii Riitta
- Palautelomakkeet pyydetään täyttämään ja ne kerätään illan päätteeksi.

VANHEMPAINILLAN KUTSU JA OHJELMA

HYVÄT VANHEMMAT/HUOLTAJAT

Toivotamme teidät tervetulleiksi päiväkoti Metsätähden Puput-, Kurret- ja Siilit-ryhmien, vain vanhemmille/huoltajille tarkoitettuun **vanhempain-iltaan tiistaina 8.9.2015 klo 18-20.**

Päiväkodeissa on laadittu yleiset suunnitelmat kiusaamisen ehkäisemiseksi ja nyt on tekeillä ryhmäkohtaiset suunnitelmat. Tämän vanhempainillan tarkoituksena on kuulla teidän vanhempien ajatuksia kiusaamisesta, siihen mahdollisesti vaikuttavista tekijöistä ja siitä, miten me kaikki voisimme tukea lasta kohtaamaan ristiriitoja. Ohjelmassa ei tule olemaan pitkiä puheita vaan yhteistä keskustelua illan aiheesta. Alustajana toimii psykologi Suvi Heino, joka johdattelee aiheeseen lapsen minäkuvan, sosiaalisten taitojen ja tunne-elämän kehittymisen kautta.

Päiväkoti Metsätähti järjestää illan yhteistyössä Satakunnan ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijan ja Pois syrjästä -hankkeen kanssa. Illan ohjelma on liitteenä. Kahvitarjoilua varten pyydämme ilmoittautumisen alla olevalla lomakkeella **31.8.** mennessä.

Leikkaa tästä:

-----Lap-
sen nimi: _____

Perheestämme osallistuu _____ aikuista.

Erityisruokavalio: _____

Allekirjoitus _____

Ohjelma:

Illan alussa on kahvitarjoilu, jota voimme nauttia varsinaisen ohjelman alkaessakin.

klo 18.00 Avauspuheenvuoro / Raija Ala-Jaakkola, päiväkodin johtaja, aluevastaava

klo 18.10 Alustus / Suvi Heino, psykologi

klo 18.40 Keskusteluryhmien muodostaminen ja ryhmätyöskentely / Noora Kinnunen, sosionomiopiskelija, Samk

klo 19.40 Ryhmien keskustelujen tärkeimmät asiat ja palautekysely

klo 20.00 Ilta päättyy

LEARNING CAFE -METODILLA TEHDYT KYSYMYKSET

1. Mikä on mielestäsi kiusaamista, jota päiväkodissa voi tapahtua? Miten reagoisit jos saisit tietää, että lapsesi kiusaa tai on kiusattu?
2. Minkälaisia toimenpiteitä tai puuttumista odotat henkilökunnalta ja muilta vanhemmilta? Minkälaisia asioita haluat otettavan huomioon tämän päiväkodin kiusaamissuunnitelmassa?
3. Miten itse voisin jatkossa osallistua enemmän päiväkodin arkeen? Miten omalla kasvatuksellani voin ohjata lastani ratkaisemaan pulmatilanteita?

PALAUTE VANHEMPAINILLASTA

1. Arvioi yhdestä viiteen, millainen tunnelma jäi illan jälkeen?

Todella huono 1 2 3 4 5 Todella hyvä

2. Oliko aihe hyvä?

Kyllä Ei En tiedä

3. Tulisiko tällaisista asioista keskustella päiväkodissa?

Kyllä Ei En tiedä

4. Tulisiko vastaavalla tavalla tehtyjä vanhempainiltoja olla enemmän?

Kyllä Ei En tiedä

5. Asteikosta yhdestä viiteen, miten ilta oli onnistunut

Todella huonosti 1 2 3 4 5 Todella hyvin

6. Vapaa sana

7. Laita tähän alle s-posti osoitteesi, jos olet kiinnostunut lukemaan
opinnäytetyön kun se on valmis

PALAUTTEEN TULOKSET

1. Arvioi yhdestä viiteen, millainen tunnelma jäi illan jälkeen?

Asteikko yhdestä viiteen, jossa yksi tarkoittaa todella huonoa ja viisi todella hyvää. Yhdeksän vanhempaa yhdeksästä vastasi. Kuusi vanhempaa antoi numeron 4 ja kolme vanhempaa antoi numeron 5.

2. Oliko aihe hyvä?

Vastausvaihtoehtoina kyllä, ei tai en tiedä. Yhdeksän vanhempaa yhdeksästä vastasi. Kaikki vastasivat kyllä.

3. Tulisiko tällaisista asioista keskustella päiväkodissa?

Vastausvaihtoehtoina kyllä, ei tai en tiedä. Yhdeksän vanhempaa yhdeksästä vastasi. Kaikki vastasivat kyllä.

4. Tulisiko vastaavalla tavalla tehtyjä vanhempainiltoja olla enemmän?

Vastausvaihtoehtoina kyllä, ei tai en tiedä. Yhdeksän vanhempaa yhdeksästä vastasi. Kaikki vastasivat kyllä.

5. Asteikosta yhdestä viiteen, miten ilta oli onnistunut

Asteikko yhdestä viiteen, jossa yksi tarkoittaa todella huonoa ja viisi todella hyvää. Yhdeksän vanhempaa yhdeksästä vastasi. Viisi vanhempaa antoi numeron 4 ja neljä vanhempaa antoi numeron 5.

6. Vapaa sana

Vanhemmilla mahdollisuus kommentoida itse iltaa, tunnelmia tai muita asioita. Kolme vanhempaa yhdeksästä kirjoitti:

"Hyvää keskustelua tärkeästä aiheesta"

"Aika ajoin olisi ehkä hyvä keskustella aiheesta useampienkin vanhempien kanssa > useampi näkökulma"

"Harmi ettei useampi vanhempi tullut paikalle; hyvä ja tärkeä tilaisuus, erilainen kuin perinteiset vanh. illat"

7. Laita tähän alle s-posti osoitteesi, jos olet kiinnostunut lukemaan opinnäytetyön kun se on valmis.

Vanhemmilla mahdollisuus jättää sähköpostiosoitteensa, jotta opiskelija voi lähettää heille valmiin tuotoksen. Kuusi vanhempaa yhdeksästä kirjoitti sähköpostiosoitteensa.